

Vilniaus universitetas
Tarptautinis žinių ekonomikos ir žinių vadybos centras

Justina Rimkutė

Informacijos vadybos studijų programos studentė

**ŽINIŲ VISUOMENĖ LIETUVOJE IR EUROPOS SĄJUNGOS
STRUKTŪRINIŲ FONDŲ ĮTAKA JOS PLĖTOTEI**

Magistro darbas

Vadovas: asist. D. Palukaitis

Vilnius, 2007

Magistro darbo lydraštis

_____magistro darbas
(magistranto (-ės) vardas, pavardė)

tema

parengtas gynimui.

(data) (vadovo parašas)

Darbas įregistruotas _____ centre

(data) (raštvėdės parašas)

Magistro darbą ginti leidžiu

_____ (centro direktoriaus parašas) _____
(data)

Recenzentu skiriu _____

(data) (Dekano parašas)

Darbą recenzavimui gavau

(data) (recenzento parašas)

Rimkutė, Justina

Ri86

Žinių visuomenė Lietuvoje ir Europos Sąjungos struktūrinių fondų įtaka jos plėtotei : magistro darbas / Justina Rimkutė; mokslinis vadovas asist. D. Palukaitis ; Vilniaus universitetas. Tarptautinis žinių ekonomikos ir žinių vadybos centras. – Vilnius, 2007. – 78, – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 66-70 (59 pavad.).

UDK 316.6(474.5)

Žinios, žinių visuomenė, žinių visuomenė Lietuvoje, Europos Sąjungos struktūriniai fondai, Bendrasis programavimo dokumentas žinių visuomenės kontekste, Lietuvos patirtis įsisavinant struktūrinių fondų lėšas, siekiant plėtoti žinių visuomenę.

Magistro darbo objektas – Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos įtaka žinių visuomenės vystimuisi Lietuvoje. Darbo tikslas – išanalizuoti Europos Sąjungos struktūrinių fondų įtaką žinių visuomenės plėtojimuisi Lietuvoje. Pagrindiniai *darbo uždaviniai*: išsiaiškinti žinių ir žinių visuomenės terminus; aptarti žinių visuomenės plėtrą ir sampratą Lietuvoje; išanalizuoti Bendrąjį Programavimo Dokumentą (BPD) žinių visuomenės kontekste; jo pagrindu atlikti žinių visuomenės plėtros analizę Lietuvoje; aptarti keletą projektų, turinčių įtaką žinių visuomenės plėtrai.

Naudojantis dokumentų analizės metodu, prieita prie išvados, kad žinių visuomenės kūrimas Lietuvoje dar naujas, besivystantis reiškinys. Lietuvoje dar nėra susidariusios aplinkybės žinių visuomenės plėtrai. Atlikus tyrimą, padaryta išvada, kad Europos Sąjungos struktūrinių fondų įtaka žinių visuomenės vystymui yra labai maža. BPD priemonių, kurios padėtų vystyti žinių visuomenę yra labai nedaug, o ir esančių priemonių įgyvendinimas nėra kokybiškas, tik kiekybiškas. Finansuojamos tik tokios paprastosios sritys, kaip seminarų, mokymų rengimas, informacinių technologijų įsigyjimas ir pan.

Magistro darbas gali būti naudingas analitikams, tyrėjams, politikams bei studentams, kurie užsiima ir domisi žinių visuomenės plėtra Lietuvoje.

TURINYS

ĮVADAS.....	6
1. ŽINIŲ VISUOMENĖ	8
1.1. Žinių samprata.....	8
1.1.1. Pagrindiniai žinių komponentai	9
1.2. Žinių visuomenės samprata.....	11
1.2.1. Žinių visuomenės bruožai	14
1.2.2. Žinių visuomenės kūrimas Europos Sąjungoje	16
1.3. Žinių visuomenės ir informacinės visuomenės elementai ir esminiai skirtumai	19
2. ŽINIŲ VISUOMENĖ LIETUVOJE	22
2.1. Žinių visuomenės sampratos pateikimas Lietuvos informacinėse priemonėse.....	22
2.2. Lietuvos žinių visuomenės pagrindinės kūrimo kryptys.....	23
2.3. Valstybės politikos, plėtojant žinių ekonomiką, uždaviniai.....	25
2.4. Žinių visuomenės sistemos elementai	27
3. EUROPOS SAJUNGOS (ES) STRUKTŪRINIAI FONDAI.....	31
3.1. ES struktūrinių fondų parama	31
3.2. ES struktūrinės paramos tikslai	37
3.3. Struktūrinių fondų principai	38
3.3.1. Planavimo ir įgyvendinimo mechanizmai.....	38
4. BENDROJO PROGRAMAVIMO DOKUMENTO (BPD) TYRIMAS ŽINIŲ VISUOMENĖS KONTEKSTE	40
4.1. Žmogiškasis kapitalas BPD priemonėse	43
4.2. Mokymasis visą gyvenimą BPD priemonėse.....	46
4.3. Mokslinių tyrimų vystymas BPD priemonėse	47
4.4. Informacinės technologijos BPD priemonėse	47
4.5. Užtikrinta galimybė gyventojams įgyti žinių BPD priemonėse.....	48
4.6. Efektyvus žinojimo sukūrimas, įsisavinimas, paskirstymas ir panaudojimas BPD priemonėse	50
4.7. Tyrimo apibendrinimas	50
5. LIETUVOS PATIRTIS ĮSISAVINANT STRUKTŪRINIŲ FONDŲ LĖŠAS SIEKIANČIAMS PLĖTOTI ŽINIŲ VISUOMENĖ	53

	5
5.1. BPD priemonių tikslai atitinkantys esamą žinių visuomenės plėtros situaciją Lietuvoje.....	53
5.2. Projektų pavyzdžiai	58
IŠVADOS.....	64
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ IR NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS	66
PRIEDAI	71
SUMMARY	77

IVADAS

Pastarąjį dešimtmetį kinta pasaulio raidos tendencijos. Stipria prielaida žymiam gyvenimo kokybės pagerėjimui tampa mokslo ir technologijų revoliucija bei žinių visuomenės formavimasis. Žinių ekonomika tampa svarbiausiu išsivysčiusių šalių ūkio raidą lemiančiu veiksnium, o žinioms imlios pramonės bei informacinių technologijų plėtotė yra būtina šalies pažangos, klestėjimo ir gerovės sąlyga.

Pasaulinė patirtis bei šiuolaikinės teorijos rodo, kad vienas iš perspektyviausių postindustrinės eros plėtros būdų yra tvarios žinių visuomenės kūrimas. Iš industrinės visuomenės formuojasi nauja – žinių visuomenė. Žinių visuomenė turi būti atvira, išsilavinusi, nuolat besimokanti ir mokėjimu (žiniomis) savo veiklą grindžianti visuomenė. Jos nariai - tiek paprasti gyventojai, tiek visų lygių vadovai – turi turėti galimybę ir gebėti visose savo veiklos srityse efektyviai naudotis šiuolaikinių informacinių technologijų priemonėmis, šalies ir pasaulio kompiuterizuotais informacijos ištekliais bei įvairaus pobūdžio žiniomis. Europos Vadovų Taryba 2000 metais patvirtino Lisabonos strategiją, kuri nustatė strateginį tikslą – per 10 metų Europos Sąjungą (toliau – ES) paversti „konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių pagrindu augančia ekonomika pasaulyje“, spartinant technologinę pažangą, kuriant žinių visuomenę, atliekant būtinas ekonomines reformas ir mažinant socialinę atskirtį.

Lietuva, būdama Europos Sąjungos nare, taip pat negali likti šių permainų nuošalėje, ji turi būti aktyvi proceso dalyvė, todėl ji turi dalyvauti žinių visuomenės kūrimo procese.

Magistrinio darbo „Žinių visuomenė Lietuvoje ir Europos Sąjungos struktūrinių fondų įtaka jos plėtotei“ tyrimo objektas – Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos įtaka žinių visuomenės vystimuisi Lietuvoje.

Šio magistrinio darbo tikslas – išnagrinėti kokią įtaką žinių visuomenei Lietuvoje daro Europos Sąjungos struktūriniai fondai.

Darbo uždaviniai:

- Aptarti žinių ir žinių visuomenės sampratą;
- Pateikti žinių visuomenės sampratą ir plėtrą Lietuvoje;
- Aptarti Europos Sąjungos struktūrinių fondų sudėtį bei šių fondų teikiamas galimybes;
- Išnagrinėti Bendrąjį programavimo dokumentą (BPD) žinių visuomenės kontekste;
- Apžvelgti kokie Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos Lietuvai rezultatai šiais dienais (kas liečia žinių visuomenės plėtros klausimus);

- Pateikti keletą Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos projektų pavyzdžių Lietuvos žinių visuomenės kontekste.

Magistrinio darbo tyrimo metodas – dokumentų analizė. Dokumentų analizė taikoma, kai siekiama surinkti sąmoningam mokslinės ir kitokios veiklos valdymui reikšmingus duomenis, norint juos pagrįsti. Taigi, bus atlikta Bendrojo Programavimo Dokumento (BPD) analizė žinių visuomenės kontekste, išrenkant teiginius ir citatas siekiant peržvelgti kaip žinių visuomenės elementai atsispindi šiame dokumente.

Magistriniame darbe „Žinių visuomenė Lietuvoje ir Europos Sąjungos struktūrinių fondų įtaka jos plėtotei“ bus aptariama žinių visuomenės plėtra Lietuvoje, o atlikus savarankišką analizę ir atrinkus žinių visuomenės elementus, bus siekiama išsiaiškinti ar Europos Sąjungos struktūriniai fondai prisideda prie žinių visuomenės plėtos, o taip pat išskirsime BPD priemones atitinkančias žinių visuomenės elementus.

Magistrinis darbas suskirstytas į penkias dalis.

Pirmoje dalyje bus aptariama *žinių* ir *žinių visuomenės* terminai. Atrinkti žinių visuomenės elementai.

Antroje darbo dalyje bus apžvelgiama kaip vystoma žinių visuomenė Lietuvoje.

Trečioje dalyje aptarsime Europos Sąjungos struktūrinius fondus.

Ketvirtoje dalyje bus atlikta savarankiška BPD analizė, atrinktos priemonės atitinkančios žinių visuomenės elementus.

Penktoje dalyje apžvelgsime kokią įtaką daro BPD Lietuvos žinių visuomenei, bus apžvelgiama reali situacija ir keli projektų pavyzdžiai.

1. ŽINIŲ VISUOMENĖ

Pastarąjį dešimtmetį šiuolaikiniame pasaulyje, vyksta spartūs pokyčiai tiek visuomeninėse, tiek technologinėse srityse. Šiuolaikinėje visuomenėje ypač didelę reikšmę įgyja informacija, žinios, kompetencija ir gebėjimas naudotis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis. Tai nenuostabu, nes pasaulyje vyksta sparti technologijų plėtra, reikalaujanti įgyti kuo daugiau žinių. Kokia *žinių* tikroji reikšmė žino tikrai ne kiekvienas. Ne visi tiksliai ir apibūdintų kas yra *žinios*. Taigi, siekiant aiškumo, darbo pradžioje išsiaiškinkime *žinių* ir *žinių visuomenės* sąvokas.

1.1. Žinių samprata

Žinių visuomenėje svarbiausią vaidmenį atlieka – žinios, kurių pagalba vyksta komunikacija tarp visų sistemos elementų. Visi sistemos elementai sąveikauja tarpusavyje pasitelkdami žinias. Taigi žinių visuomenės plėtrai svarbiausia yra žinios, informacijos mainai, žinių kūrimas, paskirstymas, panaudojimas, bei įgūdžių plėtra.

Žinios prasideda nuo duomenų – grynų faktų ir skaičių suvokimo. Informacija – tai duomenys, turintys prasmę. Informacija yra saugoma dokumentuose ar duomenų bazėse ir lengvai gaunama moderniomis technologijomis. Kai informacija sujungiama su patirtimi ir asmenine nuomone, ji tampa žiniomis.

Žinios skirstomos į išreikštines ir neišreikštines. Išreikštinės žinios, tai žinios kurias galima lengvai išreikšti. Jos pateikiamos formalia kalba ir apima taisykles, formules, lygybes, geros praktikos pavyzdžius, procedūras. Jas lengva pakeisti ir imituoti. Neišreikštinės žinios – tai intuityvios žinios, kurios negali būti visiškai išreikštos nei žodžiais nei raštu. Šios žinios yra perduodamos bendravimo metu, kai žmonės dalijasi savo patirtimi.

Tiek išreikštinės, tiek neišreikštinės žinios papildo viena kitą ir yra svarbios kuriant bendras žinias [57].

Žinias gana sudėtinga apibrėžti, nes kiekvienoje mokslinėje srityje šis terminas naudojamas išreikšti skirtingiems dalykams. Žinios yra individualios ir kitiems neprieinamos, todėl kyla sunkumų norint jomis naudotis. Žinios yra sukuriamos per informaciją, apibrėžiamos ja, dėl to terminai *informacija* ir *žinios* yra dažnai painiojamos.

Daugelyje literatūros šaltinių pateikiamos skirtingos žinių sąvokos. Įvairiose mokslinėse disciplinose jos apibūdinamos nevienodai:

Žinios - “žmonių galvose organizuota informacija” [39].

Žinios - “informacija žmonių galvose - be žinančio ir suprantančio asmens jokių žinių negali būti”[27].

Žinios yra sudarytos žmonių patirties prasmių kategorizavimo, kodavimo, apdoravimo ir priskyrimo būdu.... Žinios atsiranda kompleksiniame procese apimančiame socialinius, situacinius, kultūrinius ir institucinius veiksmus. Procesas vyksta egzistuojančių konceptualinių modelių ir procedūrų pagrindu ir yra veikiamas įvairių socialinių atsitiktinumų vykstančių socialinės sąveikos tarp grupių ir jose esančių individų keitimosi įgūdžiais, orientacijomis, patirtimi, pomėgiais, resursais ir pavyzdžiais metu [39].

Žinios yra pažinimo ir įgūdžių, kuriuos individai naudoja problemoms spręsti visuma. Ši visuma apima ir teorines, ir praktines kasdieninės veiklos taisykles ir instrukcijas. Žinios yra pagrįstos duomenimis ir informacija, tačiau priešingai jiems yra visuomet susijusios su asmenimis. Jas kuria individai siekdami išreikšti savo įsitikinimus apie priežastinius ryšius [27]

Taigi, šie keletas žinių terminų apibrėžimų teigia vieną, kad žinios yra žmogaus patirties ir supratimo veiklos procesas. Keičiantis žiniomis, kitas individas įtraukiamas į sąveiką ne kaip dominuojantis ar priešiškas subjektas, o kaip kūrybos partneris ir kūrybos šaltinis.

Žiniomis grįstos plėtros strategija pasižymi tuo, kad pasitelkiama visa žmonijos patirtis, siekiant kurti informuotą ir išmintingą visuomenę. Žinioms kurti ir naudoti reikalingi išsilavinę piliečiai [29]. Žiniomis grįstos strategijos plėtrai būdinga:

Prieinamumas. Siekiama žmoniškosios, ypač kultūrinės, patirties įvairovės pagrindu kurti ne tik informuotą ir žinančią, bet ir išmintingą visuomenę.

Įgalinimas. Gebėjimas ir galimybė aktyviai dalyvauti lokaliuose, nacionaliniuose, globaliuose sprendimų priėmimo procesuose.

Valdymas. Institucinė struktūra, remianti ir skatinanti išmintingą partnerystę [30].

1.1.1. Pagrindiniai žinių komponentai

Kiekvienas žmogus vis kitaip suvokia žinių prigimtį. Akademiniam pasaulyje ir verslo praktikoje asmenys nustato savus terminus, kurie atitinka tam tikrą požiūrį ar problemą [56]. Šioje dalyje, nurodysime skirtumus tarp žinių komponentų: duomenų, informacijos, žinių, supratimo ir išminties.

Pagal prof. teoretiką Russell Ackoff tarp duomenų, informacijos, žinių, supratimo ir išminties egzistuoja tam tikras ryšys.

Jo manymu, duomenys tai tik simboliai ar faktai. Tai yra tik žaliava. **Duomenys** paprasčiausiai egzistuoja ir patys savaime neturi jokio reikšmingumo. Jie gali egzistuoti įvairiose formose ir nieko nereikšti. Tarp duomenų turi būti tarpusavio ryšiai, kad jie virstų informacija. **Informacija** tai duomenys apdoroti taip, kad būtų naudingi; atsakyti į klausimus: kas, ką (ko, kam su kuo), kur, kada. **Informacija** tai yra duomenys susieti tam tikrais ryšiais ir įgaunantys prasmę. Informacijos sąvoka priklauso prie tokių pagrindinių mokslo sąvokų kaip materija, energija, laukas. („pirmiausia buvo žodis“). Tačiau, kuo sąvoka platesnė tuo sunkiau ji apibrėžiama. Todėl informacijos sąvoka iki šiol nėra (o gal ir negali būti) išsamiai ir vienareikšmiškai apibrėžta. Kiekvienas apibrėžimas neatspindi visų šios sąvokos niuansų. Informacija reikalauja ryšių tarp duomenų supratimo, ji priklauso nuo konteksto, todėl informacija – tai duomenys, kuriems suteikiama reikšmė, prasmė taikant supratimo sąryšius. Informacija – tai objektų aprašymai, apibrėžimai, perspektyvos.

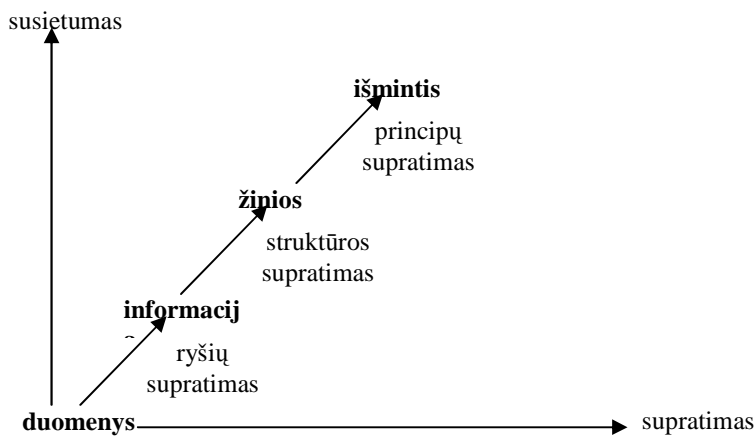
Žinios tai informacijos ir duomenų pritaikymas. Jos atsako į klausimą „kaip“. **Žinios** taip pat yra tam tikros informacijos rinkinys, sutvarkytas taip, kad tai galima būtų panaudoti. Žinios tai deterministinis procesas (sąryšis ir priežastingumas). Kai kas nors „įsimena“ informaciją (kaip dažnai daro studentai) tai jie lyg ir sukaupia žinias, bet šios žinios nėra susietos taip, kad leistų jas naudoti ar kurti naujas žinias. Pvz. Daugybės lentelės „įsiminimas“ leidžia jums atlikti veiksmus tokius kaip $2 \times 2 = 4$, tačiau sudauginti 1267×300 bus neįmanoma jei mes nemokėsime pritaikyti daugybės lentelės „žinių“.

Supratimas atsako į klausimą „kodėl“. Galima teigti, kad supratimas yra interpoliacinis, tikimybinis, analitinis procesas. Siejasi su pažinimu. Naudojantis supratimu iš turimų žinių galima sintezuoti naujas žinias. Skirtumas tarp supratimo ir žinių toks pat kaip ir tarp „mokymosi“ ir „atsiminimo“ (mokymosi mintinai). Suprantantis žmogus gali imtis veiksmų ir kurti naujas žinias, ar nors informaciją iš to kas jau yra ar buvo suprasta. Kita sąvoka **išmintis** įkūnija supratimo principus, intenciją (įžvalgumą). Ji priklauso nuo žmogaus sąmonės, proto, moralės, etinių normų ir t.t. Ji įgalina atsakyti į klausimus „Kodėl?“, „Kokios pasekmės?“ Šiame lygyje sprendžiami klausimai, į kuriuos nėra aiškaus ar lengvai pasiekiamo atsakymo, o kai kuriais atvejais net negali būti jokio žmonijai žinomo atsakymo. Išmintis – tai unikali žmogaus būseną.

Russell Ackoff'as pažymi, kad duomenys, informacija, žinios ir supratimas siejasi su praeitimi (patirtimi) tuo kas buvo ar yra žinoma. Išmintis siejama su ateitimi nes ji apima vizijas (numatymą) ir planus, ketinimus.

Šią hierarchiją būtų galima pavaizduoti grafiškai (žiūrėti 1 grafiką.) (pagal Gene Bellinger ir kt.)

1. grafikas. „Hierarchija“

Šaltinis: [54]

Šioje schemoje duomenys suprantami kaip faktas ar būseną, jie suvokiami tiesiogiai. Pavyzdžiui, jei lyja tai mes ir suvokiame, kad lyja. Duomenys virsta informacija, jei kiltų klausimas kodėl lyja, dėl kokios priežasties (pradėjo lyti, nes nukrito temperatūra). Po to seka jau turimų žinių panaudojimas, suvokimas šio reiškinių, kuris leidžia su didele tikimybe prognozuoti įvykius (jeigu yra drėgna ir temperatūra žymiai krenta, atmosfera neišlaiko drėgmės ir pradeda lyti). Na, o išmintis remiasi žiniomis ir apima fundamentinį žinių supratimą (lyja todėl kad lyja. Tai susieta su garavimu, oro srovėmis, temperatūros gradientais, atmosferos permainomis, metų laikais. Lietus naudingas augmenijai. Ir dar daug kitų dalykų) [54].

Taigi, žinios tai ne tik jų kaupimas, bet ir mokėjimas jas pritaikyti. Žinių kaupimas ir perdavimas, ir įsisavinimas formuoja naują – žinių visuomenę, todėl svarbu išsiaiškinti kas yra žinių visuomenė ir kokia jos reikšmė.

1.2. Žinių visuomenės samprata

Žinių visuomenės kūrimas didelę įtaką daro ekonomikos augimui. Šios visuomenės dėka stiprėja privatus verslas, kokybiškai gerėja ir gausėja valstybės viešosios paslaugos, auga nauja, išsimokslinusi ir daug naudingų žinių sukaupusi žmonių kartą, gebanti panaudoti ir taikanti žinias praktikoje. Šios aplinkybės skatina kurtis ir plėtotis žinių visuomenei.

Praktikoje dažnai painiojami terminai „žinojimas“ ir „informacija“. Tačiau tai nėra tapatūs dalykai. Tarp žinių ir informacijos yra esminis skirtumas. Žinios suteikia žmogui galimybę intelektualiai ar

praktiškai veikti. Taigi tai, ką priskiriame sąvokai *žinojimas*, yra ne kas kita, kaip pažintinis gebėjimas, kuriam, aišku, būtinas ir tam tikras žinių kiekis. Kita vertus, **informacija yra sustruktūrinti ir suformatuoti duomenys (kodifikuotos žinios), kurie lieka pasyvūs ir inertiški tol, kol jų nevartoja tie, kurie yra perpratę žinojimą, kaip tuos duomenis interpretuoti, apdoroti ir kurti naują informaciją.** Pasižiūrėjus į aplinkybes, kurioms esant perduodamos žinios ir informacija, labai aiškiai matomas šių sąvokų skirtumas. Dėl šiuolaikinių technologijų informacijos perdavimas tapo labai pigus. Žinių, pažintinio gebėjimo perdavimas yra nepalyginamai brangesnis procesas, nes daugelį pažintinių gebėjimų sunku ar netgi neįmanoma aiškiai išreikšti (nekodifikuotos žinios), taigi nelengva ir perduoti kitam. Todėl įprastas žinių perdavimas tebevyksta pagal schemą „meistras-pameistrys“ (mokinio gebėjimai formuojasi stebint, klausant ir kartojant veiksmus) arba tarpusavyje bendraujant tos pačios profesijos ar bendruomenės nariams [40].

Visuomenę tam tikru jos raidos etapu įprasta apibūdinti pagal tuo metu vyraujančią gamybos būdą (industrinę, agrarinę, medžiotojų ir kt.). Ne išimtis ir šiuolaikinė visuomenė. Paskutiniaisiais dešimtmečiais apibūdinami šiuolaikinę visuomenę sociologai, politologai, politikai, galiausiai, žiniasklaida vartojo įvairiausių terminų. Ir dabar galima išgirsti kalbant apie postindustrinę, postmodernistinę, rizikos visuomenę, informacinę visuomenę. Galiausiai, vis labiau įsitvirtinant šiuolaikinės ekonomikos kaip žinių ekonomikos supratimui, pradeda išgalėti visuomenės kaip **žinių visuomenės apibrėžimas: visuomenė, kurioje žinojimas ir mokymasis yra gamybos produktyvumo (našumo) varomoji jėga.** Nors ir viena iš esminių, gamyba tėra tik viena iš visuomenės veiklos sričių. Be meninės, humanistinės, socialinės ir kitokios veiklos neįmanomas visuomenės vystimasis, tuo labiau žinojimo visuomenės kūrimasis, nes tai kartu su gamyba formuoja kuriantį žmogų. Todėl akivaizdu, kad neįmanoma išsamiai apibrėžti, kas yra žinių visuomenė. Apibrėžimas tėra tik naudinga etiketė, klijuojama ant turinio, kurio neįmanoma visuotinei apibrėžti, kaip neįmanoma apimti neapimamą. Visos žmonių visuomenės buvo žinių visuomenės. Tik žinojimas skatino jas vystytis. Dabartinio visuomenės vystimosi etapo skiriamasis bruožas yra toks: anksčiau, nesant pakankamai didelio sukaupto kapitalo, žinojimas ieškojo kapitalo, o dabar, visuomenei pasidarius turtingesnei ir sukopus daugiau kapitalo, pats kapitalas dažniau ieško žinių, idėjų, kad galėtų būti realizuotas [40].

Ekonominis kapitalo augimas vis labiau priklauso nuo žinių. Šiuolaikinės ekonomikos struktūrų transformacija žiniomis kaip varančiąja jėga, sukūrė materialiąją bazę ir pateisina pažangios šiuolaikinės visuomenės nukreipimą į žinių visuomenę. Žinių svarba auga visose gyvenimo sferose ir visose šiuolaikinės visuomenės socialinėse institucijose.

Žinių visuomenės istorinis vystimasis yra staigus procesas, bet procesas, per kurį palaipsniui svarbiausios visuomenės savybės keičiasi ir atsiranda naujos. Iki pastarojo meto, šiuolaikinė visuomenė

buvo daugiausiai įvardijama sąvokomis „nuosavybė“ ir „darbas“. Nors tradiciniai darbo ir nuosavybės požymiai neišnyko, bet buvo įvesta nauja sąvoka – „žinios“, kuri iki tam tikro lygio, prieštarauja ir transformuoja nuosavybei ir darbui kaip pagrindiniams visuomenės mechanizams.

Žinios gali būti apibrėžtos, kaip erdvė veiksmui. Šis apibrėžimas parodo, kad žinių įgyvendinimas yra priklausomas nuo specifinių socialinių, ekonominių ir intelektualinių sąlygų. Žinios yra visuma su ypatybėmis. Žinios egzistuoja apibrėžtose formose. Jeigu jos yra perduodamos ir įeina į kitas sferas ir sritis, jos vis tiek išlieka tų žinių pardavėjo srityje. Tačiau žinios negali būti perduodamos iš karto. Jų įgijimas užima laiko ir dažnai yra priklausomas nuo tarpininko supratimo galimybių ir įgūdžių. Nepaisant žinių reputacijos, jos niekada nėra neginčytinos. Mokslinės ir techninės žinios yra vienodai svarbios šiuolaikinėje visuomenės sistemoje, nes jos plečia erdves socialiniams ir ekonominiams veiksniams.

Žinios visada turėjo pagrindinę funkciją socialiniame gyvenime. Socialinės grupės, socialinės situacijos, socialinis bendravimas ir socialiniai veiksniai priklauso nuo žinių. Valdžia taip pat priklauso nuo žinių, o ne nuo fizinės jėgos. Žinių visuomenės iškilimas parodo radikalią transformaciją ekonomikos struktūroje. Kas pasikeičia? Tai atsargų dinamiškumas ir pagrindinių produktų paklausa; gaminančio sektoriaus svarba, kuris gamina tuos pagrindinius produktus; rankų darbo vaidmuo ir socialinė darbo organizacija; tarptautinės prekybos pagamintoms prekėms ir paslaugoms vaidmuo; laiko ir vietos vaidmuo ir jų ribos ekonominiam augimui.

Bendrasis rodiklis besikeičiančioje ekonominėje struktūroje yra poslinkis nuo ekonomikos valdomų materialinių indelių į gaminimo procesą ir organizavimą, keičiasi į ekonomiką, kurios gamybos ir paskirstymų procesų transformacija nustatoma žiniomis paremtu indeliu.

Šiuolaikinių visuomenių transformacija į žinių visuomenę turi gylių pasekmių, išskyrus tos, kurios priklauso ekonominėms struktūroms. Viena iš labiausiai pastebimų pasekmių tai, kad šiuolaikinės visuomenės tampa pažeidžiamomis.

Žinių visuomenė yra žmogaus veiksmų rezultatas, bet dažnai tai nėra daroma savo valia. Jos iškyla kaip prisitaikymas prie nuolatinių, bet besivystančių poreikių ir besikeičiančių žmogaus elgesio situacijų.

Žinių visuomenė apibūdinama duomenų ir faktų įprasminimu, „sužmoginimu“; gebėjimu pasinaudoti informacija išsilavinimo ir kultūros dėka; mokslo ir žinių siekimu; kultūriniu saugumu, leidžiančiu informaciją paversti žiniomis; investavimu į švietimą visiems; visą gyvenimą trunkančiu visos visuomenės lavinimusi [28].

Naujoji žinių visuomenė reikalauja: mokslo ir žinių kaip šalies strategijos; optimaliai įmanomo aukščiausio gyventojų raštingumo ir išsilavinimo; vientisos nacionalinio švietimo sistemos [28].

Šių dienų socialinės sistemos gali atrodyti pažeidžiamos kitu atžvilgiu. Toks pažeidžiamumas atsiranda dėl žmogaus veiklos, taip pat dėl žmogaus darbo produktų naudojimo, pavyzdžiui –

kompiuteriai. Vis labiau įvedant kompiuterius į socialinį visuomenės audinį, tai yra perkuriant dideles socialines – technines sistemas, atsiranda naujos rizikos ir silpnos vietos.

Šiuolaikinės visuomenės pažeidžiamumas yra unikali būseną. Visuomenės yra trapios, nes individai sugeba tam tikrų taisyklių ribose, pasiekti savo tikslų, kurie prieštarauja didelių socialinių institucijų monopolijai. Taigi, įteisinta kultūros praktika, paremta didinant žinias, leidžia žymiai didesnei visuomenės daliai efektingai pasipriešinti valdžios struktūroms, kurios pasirodo esančios silpnos.

Tarp didelių ir nelabai matomų socialinių naujovių šiuolaikinėje visuomenėje yra pilietinis visuomenės augimas. Šis sektorius organizuoja piliečius ir jie gali praktikuoti asmeninę iniciatyvą, siekiant viešų tikslų. Jie gali suprasti laisvos ekonomikos didinimą, bet taip pat korupcija ir turto augimą šiuolaikinėje visuomenėje [5].

Šalia žinių visuomenės termino labai dažnai vartojamas ir ilgesnę istoriją turintis informacinės visuomenės apibrėžimas. Šis terminas paplito įvykus revoliucijai informacinių technologijų srityje, t.y., kai buvo sukurta techninė ir programinė įranga, leidžianti tvarkyti ir paskleisti didelius informacijos kiekius. Anksčiau, kol neužgožė žinių visuomenės terminas, juo buvo siekiama apibrėžti šiuolaikinę visuomenę, pavyzdžiui: informacinė **visuomenė yra visuomenė, kurioje galimybė gauti, ieškoti, kurti ir keistis informacija yra esminė individo ir visuomenės gerovės sąlyga**. Lygi šiol vis dar bandoma terminą informacinė visuomenė vartoti kaip postindustrinės visuomenės apibrėžimą, t.y. vietoj termino žinių visuomenė. Pastebima, kad tuo pasižymi stambiausios informacinių technologijų korporacijos. Tai suprantama – jos nori pabrėžti savo išskirtinumą ir reikšmę šiuolaikinėje visuomenėje ir kartu reklamuoti savo produkciją. Tačiau, nors informacinių technologijų vaidmuo yra svarbus, dabar pakankamai aiškiai suvokiama, kad tik žinios leidžia pasinaudoti informacija, taigi terminas žinių visuomenė, sponuodamas ir informacinę visuomenę, geriau apibūdina šiuolaikinę visuomenę.

Dabar terminas informacinė visuomenė dažniau vartojamas norint pabrėžti informacinių technologijų reikšmę: tai visuomenė, kuri apibūdinama:

- dideliu informacijos intensyvumu daugumos piliečių ir organizacijų kasdieninėje veikloje;
- informacinių technologijų naudojimu įvairiausiose asmeninėse, socialinėse, švietimo ir verslo veiklose;
- galimybe greitai perduoti, gauti ir keistis skaitmeniniais duomenimis nepriklausomai nuo atstumo [40].

1.2.1. Žinių visuomenės bruožai

Žinių visuomenė pagrįstai yra suvokiama kaip nuolat besimokanti visuomenė. Švietimas - ne tik šios visuomenės kūrimo būdas, bet ir jos egzistavimo pagrindas: žinių visuomenė negali egzistuoti be

išsilavinusių, savarankiškai žiniomis naudotis gebančių žmonių. Ji gali būti tiek savivaldi, tiek pilietinė. Žinių visuomenę ir demokratiją jungia esminis ryšys, todėl žinių visuomenė gali būti tik demokratinė. Šiuolaikinė demokratija gali būti stipri ir ilgalaikė tik remdamasi žinių visuomene, tik palaikoma ir ginama nuolat besimokančios visuomenės. Dažnai klaidingai galvojama, kad kompiuterių skaičius ir galimybės prisijungti prie interneto jau savaime užtikrina žinių visuomenės kūrimąsi ir demokratijos stiprėjimą. Tačiau taip nėra: informacijos gausa ir naujos technologijos jokių būdu negarantuoja darnios žinių visuomenės ir demokratijos plėtros.

Žinių visuomenės ir demokratijos kūrimas reikalauja sąmoningų ir kryptingų mūsų pastangų, reikalauja gerai apgalvotos švietimo ir socialinės politikos. Pats švietimas, kad atitiktų žinių visuomenės ir šiuolaikinės demokratijos poreikius, kad padėtų žmonėms atsakyti į naujus dabarties iššūkius, turi keistis iš esmės. Turi keistis pati švietimo paradigma. Nes tik atsinaujinęs švietimas padės išsaugoti ir naujomis sąlygomis įtvirtinti fundamentalias demokratinės visuomenės vertybes: asmens laisvę ir žmonių solidarumą. 2000 metų kovą Lisabonoje Europos Tarybos prieita išvada, kad "sėkmingą perėjimą prie žiniomis pagrįsto ūkio ir visuomenės turi lydėti perėjimas prie mokymosi visą gyvenimą", tinka visoms pasaulio šalims, pasukusioms žinių visuomenės kūrimo keliu. Būtent permanentinis mokymasis, mokymasis visą gyvenimą turėtų tapti pagrindine atsinaujinusio švietimo paradigma. Visiems prieinamas kokybiškas, pilietiškai orientuotas visą gyvenimą trunkantis švietimas galėtų būti tas idealus raktas žinių visuomenės ir stabilios demokratijos durims atrakinti. [8].

Pagrindiniai žinių visuomenės bruožai:

- **Žinių visuomenėje darbo rinka apibūdinama nuolat augančiu aukštos kvalifikacijos darbo jėgos poreikiu** (vyriausybės pareiga yra sudaryti žmonėms sąlygas savo kvalifikacijai kelti. Gauti visuomeniniam efektui būtina nacionalinės padėties analizė, o ne mechaninis žinomų tarptautinėje praktikoje priemonių perkėlimas);
- **Žinių visuomenėje žmonės turi mokytis visą gyvenimą** (žinių visuomenė – besimokančioji visuomenė). Viena iš svarbiausių priemonių yra bendro (nacionalinio) noro ir pajėgumo mokytis didinimas. Tokioje visuomenėje mokslo sistema – mokslinių tyrimų ir aukštojo mokslo institucijos – užima esminę vietą žinių ekonomikoje – kurdamos naujas žinias, jas perduodamos ir skleisdamos visuomenėje .

[40].

Žiniomis grįsta veikla įmanoma, kai daug visuomenės narių susiburia žinioms gaminti ir atgaminti; visuomenė sukuria žinių cirkuliavimo ir apsikaitimo erdvę; informacinės technologijos plačiai

naudojamos žinioms kodifikuoti ir perduoti. Visuomenė, kurioje daug veiklos sričių yra žiniomis grindžiamos veiklos, vadinama žinių visuomene. Ekonomika, kurios dinamiką lemia investicijos ne į fizinį kapitalą, o į žinių kūrimą ir mokymą, yra žinių ekonomika. Žinios visada buvo svarbios ekonomikai, tačiau dabar nepalyginti išaugę žinių kūrimo, platinimo ir naudojimo mastai lemia, kad ekonomiką "varo" žinios, jų naudojimas tapo svarbiausiu ekonomikos augimo veiksmu. Informacinės technologijos ne tik spartina žinių sklaidą, bet ir pasiūlo neregėtai veiksmingų būdų valdyti verslą, reformuoti valstybės valdymą ir t.t. Jei visuomenė plačiai naudoja informacines technologijas, ji vadinama informacine visuomene. Jei apsiribojama ekonomika - tai informacinė ekonomika. Visos šios sąvokos yra naujos, dar nenusistovėjusios; jomis apibrėžiami sudėtingi objektai, todėl labai natūralu, jog egzistuoja skirtingų požiūrių į jas.

Informacinių technologijų ir naujų žinių poveikis ekonomikai tapo toks didžiulis, kad atsirado ekonomistų, kalbančių apie "naująją ekonomiką", kurioje nebegalioja senosios ekonomikos taisyklės, seni sugebėjimai nebereikalingi, tik naujos įmonės galės išgyventi ir t.t. Tokios naujosios ekonomikos nėra ir nebus; ji tokia iš tikrųjų būtų burbulas. Kaip ir anksčiau, ekonomika auga dėl to, kad individai turi paskatą plėtoti verslą ir galimybių įgyti tam reikalingų išteklių, pirmiausia žinias ir gabumų. Turės būti sukurtos institucijos ir realizuojama politika, kuri ne tik padės skleisti žinias, bet ir prisidės prie to, kad žinios būtų naudojamos veiksmingai. Ir institucijų, ir politikos kokybė priklausys nuo to, ar sprendimams priimti bus pakankamai naudojama informacijos, teorijos, statistikos, istorinės ir kitų šalių patirties [52].

1.2.2. Žinių visuomenės kūrimas Europos Sąjungoje

20 a. paskutiniame dešimtmetyje, prasidėjus ekonomikos ir gyvenimo būdo pokyčiams visame pasaulyje, įskaitant Europą, įtakos turėjo du svarbūs reiškiniai:

- globalizacija: didėjant viso pasaulio ekonomikų tarpusavio priklausomybei atsirado „pasaulio ekonomika“.
- technologinė revoliucija – interneto ir naujų informacijos ir ryšių technologijų atsiradimas.

Dar iki 2000 m. ES vadovai puikiai suprato, kad, siekiant konkuruoti su JAV ir kitomis svarbiausiomis pasaulio valstybėmis, reikia nuodugniai modernizuoti ES ekonomiką. Tais pačiais metais kovo mėnesį susitikusi Europos Vadovų Taryba iškelė ES naują ir labai ambicingą uždavinį: per dešimtmetį tapti *„konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių ekonomika pasaulyje, sugebančia užtikrinti tvarią plėtrą, daugiau ir geresnių darbo vietų bei didesnę socialinę sanglaudą.“*

ES vadovai sutarė dėl išsamios strategijos šiam tikslui siekti. Lisabonos strategija apima mokslinių tyrimų, švietimo, lavinimo, interneto ryšio ir elektroninės prekybos sritis. Joje taip pat kalbama apie Europos socialinės apsaugos sistemų reformą. Šios sistemos yra vienas iš didžiausių Europos privalumų: jos leidžia mūsų visuomenei sąlyginai neskausmingai sutikti pokyčius. Bet tam, kad jų naudą galėtų gauti ir būsimo kartos, jos turi būti tvarios.

Kiekvienais metais pavasarį Europos Vadovų Taryba susirenka apsvaistyti Lisabonos strategijos įgyvendinimą. Tarybos prašymu Komisija pateikė veiksmų planą „e. Europa 2005 m.“, kuriuo siekiama skatinti interneto naudojimą Europos Sąjungoje, teikiant šiuolaikiškas viešąsias elektronines paslaugas, įskaitant vyriausybės, mokymo ir sveikatos apsaugos. Informacinių technologijų diegimas turėtų paskatinti žmones įgyti žinių, domėtis naujovėmis, mokytis.

Vienas iš ES prioritetų yra padidinti investicijas į **žmones ir mokymą** – didžiausią Europos turtą. Europos Sąjunga suvokia švietimo ir mokymosi visą gyvenimą svarbą, užsienio kalbų mokėjimo ir technologinių įgūdžių poreikį. Geros kvalifikacijos darbuotojų stoka stabdo Europos telekomunikacijų ir interneto paslaugų plėtotę, nes tam reikalingas žinių turėjimas. Taigi, reikalinga žinių visuomenės plėtojimas.

Europos Sąjunga per „Socrates“, „Leonardo“ ir „Youth“ programas skatina studentus, mokytojus ir mokslininkus judėti po Europą. Ji taip pat imasi priemonių užtikrinant, kad mokymasis bet kurioje ES valstybėje ir įgytos kvalifikacijos būtų pripažįstamos visose ES valstybėse [59].

Žiniomis grindžiamos visuomenės bei žiniomis grindžiamos ekonomikos kūrimas Europos Sąjungoje – labai sudėtingas, ilgalaikis ir prieštaringas procesas.

Svarbiausieji iššūkiai ir prioritetai, kuriems reikia skirti pagrindinį dėmesį kuriant žiniomis grindžiamą visuomenę ir žiniomis grindžiamą ekonomiką yra tokie:

1. žiniomis grindžiamos visuomenės bei žiniomis grindžiamos ekonomikos kūrimas Europos Sąjungoje turi būti orientuotos į tai, kad būtų sėkmingai sprendžiamos šios problemos:
 - naujų perspektyvių rinkų, reikalingų realizuoti Europos Sąjungoje gaminama produkcija, suformavimo ir įsisavinimo problemos,
 - aukštųjų technologijų kūrimui bei plėtojimui reikalingo potencialo suformavimo problemos, taip pat į aukštas technologijas orientuotų produktų konkurencingumo globaliose rinkose problemos,

- socialinio saugumo, ekonominio gerovės, taip pat socialinės, teisinės ir ekologinės gyvenimo aplinkos gerinimo problemos;
2. Pagrindas kurti žiniomis grindžiamą ekonomiką Europos Sąjungoje yra universalus „naujos kokybės sukūrimo“ principo įgyvendinimas, numatant, kad:
- Naujo tipo visuomenė (žinių visuomenė) ir naujo tipo ekonomika yra formuojamos, vykstant įvairiems integracijos ir sintezės procesams,
 - Kuriant žiniomis grindžiamą visuomenę ir žiniomis grindžiamą ekonomiką Europos Sąjungoje turi susiformuoti vieninga kultūrinė erdvė,
 - Kuriant žiniomis grindžiamą visuomenę ir žiniomis grindžiamą ekonomiką Europos Sąjungoje turi būti parengiamos ir įgyvendinamos tiek į integraciją orientuotos strategijos, tiek į sintezę orientuotos strategijos;
3. Žiniomis grindžiamai ekonomikai Europos Sąjungoje susikurti skirtose strategijose pagrindinis dėmesys turi būti skiriamas tokiems prioritetams, kaip:
- Nacionalinių ir regioninių ekonomikų racionalus specializavimas, užtikrinantis aukštą konkurencingumą tiek Europos Sąjungoje, tiek globaliose rinkose,
 - Nacionalinių, regioninių bei sektorių ekonomikų transformavimas į makro – ar hiper – klasterius bei tokių klasterių sistemas,
 - Klasterių bei ekonominių „oazių“ tinklų formavimas visoje Europos Sąjungos erdvėje,
 - Klasterių bei ekonominių „oazių“ tinklų, kaip Europos Sąjungos ekonominei sistemai būdingos pagrindinės organizacinės struktūros, tolimesnis plėtojimas;
4. Europos Sąjungos tolimesnės plėtros sąlygomis turi būti įgyvendinamos nuostatos į tai, kad:
- Į integraciją orientuotose strategijose būtų sprendžiamos nacionalinių, regioninių bei sektorių ekonominių sistemų modernizavimo bei konkurencingumo didinimo problemos,
 - Į sintezę orientuotose strategijose būtų sprendžiamos problemos, skirtos sukurti vieningą ir nedalomą žiniomis grindžiamą visuomenę ir žiniomis grindžiamą ekonomiką visoje Europos Sąjungos erdvėje.

Tolimesni moksliniai tyrimai bei praktiniai darbai, skirti žinioms grindžiamos visuomenės ir žiniomis grindžiamos ekonomikos Europos Sąjungoje strategijoms, yra labai perspektyvūs ir svarbūs [15].

1.3. Žinių visuomenės ir informacinės visuomenės elementai ir esminiai skirtumai

Išanalizavus žinių ir žinių visuomenės terminus, juos galima atskirti nuo informacijos ir informacinės visuomenės terminų. Žinių visuomenė – tai besimokanti, nuolat besitobulinanti ir kuo efektyviau siekianti panaudoti savo žinias kūrybiniame, ekonomikos ir visuomeniniame gyvenime [28].

1. lentelė. „Žinių ir informacinės visuomenės elementai“

Informacinė visuomenė	Žinių visuomenė
<p><u>Apibūdinama:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Informacijos technologijų vystymu; • Kompiuteriais, jų atmintimi; • Informacijos kaupimu, informacijos dydžiu, duomenų ir faktų kiekiu, duomenų banku; • Intelektinės gamybos tempais arba protinio darbo plėtojimu; • Informaciniu raštingumu, kad visi žmonės galėtų naudotis informacijos tinklais; • Visuotiniu priėjimu prie informacijos ir komunikacijos technologijų; • Investavimu į informacijos struktūrų išvystymą. 	<p><u>Apibūdinama:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Duomenų ir faktų įprasminimu, „sužmoginimu“; • Gebėjimu pasinaudoti informacija išsilavinimo ir kultūros dėka; • Mokslo ir žinių siekimu; • Kultūriniu saugumu, leidžiantis informaciją paversti žiniomis; • Investavimu į švietimą visiems; • Visą gyvenimą trunkančiu visos visuomenės lavinimusi.
<p><u>Elementai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • žmogiškasis kapitalas, gebantis naudotis informacinėmis technologijomis; • informacinės technologijos. 	<p><u>Elementai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • žmogiškasis kapitalas, gebantis naudotis informacinėmis technologijomis, plėtoti žinias ir įgūdžius, kompetencijas sugebėti prisitaikyti prie greitai kintančių gyvenimo ir darbo sąlygų ir pan.; • mokymasis visą gyvenimą; • mokslinių tyrimų vystymas; • užtikrinta galimybė gyventojams

	įgyti žinių; <ul style="list-style-type: none"> • informacinės technologijos; • efektyvus žinojimo sukūrimas, įsisavinimas, paskirstymas ir panaudojimas.
--	---

Atlikus savarankišką įvairios literatūros analizę, pastebėti ir atrinkti pagrindiniai elementai, skiriantys informacinę visuomenę nuo žinių visuomenės ir sudaryta lentelė (žiūrėti 1 lentelė).

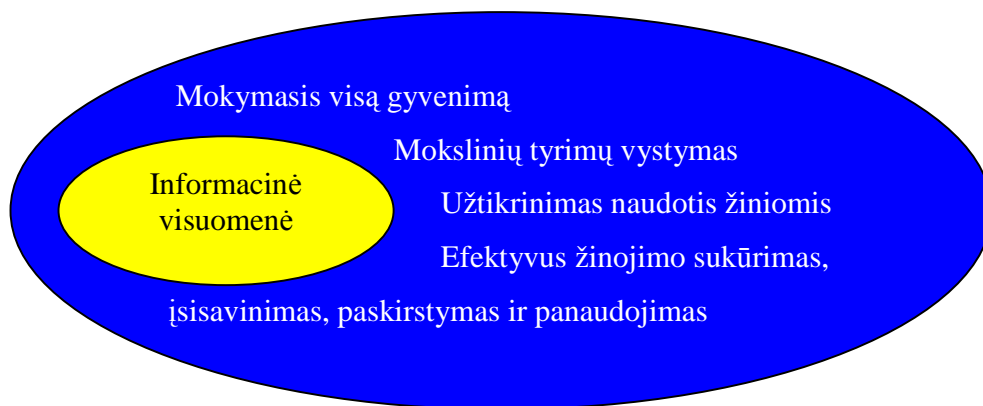
Lentelėje pateiktos pagrindinės tendencijos ką apima informacinė visuomenė ir žinių visuomenė. Kadangi magistrinio darbo tikslas išanalizuoti žinių visuomenę Lietuvoje, iškelti svarbiausi kriterijai pagal kuriuos ir bus atlikta dokumentų analizė, norint kuo išsamiau atskleisti Europos Sąjungos struktūrinių fondų įtaką jai plėtoti. Kriterijai yra šie:

- **žmogiškasis kapitalas**, gebantis naudotis informacinėmis technologijomis, plėtoti žinias ir įgūdžius, kompetencijas sugebėti prisitaikyti prie greitai kintančių gyvenimo ir darbo sąlygų ir pan.;
- **mokymasis visą gyvenimą;**
- **mokslinių tyrimų vystymas;**
- **užtikrinta galimybė gyventojams įgyti žinių;**
- **informacinės technologijos;**
- **efektyvus žinojimo sukūrimas**, įsisavinimas, paskirstymas ir panaudojimas.

Taigi, žinių visuomenę galima pavaizduoti paveikslėlyje (žiūrėti 1 pav.). Šioje visuomenėje egzistuoja žmogiškasis kapitalas, tačiau žinių visuomenėje jis geba ne tik naudotis informacinėmis technologijomis, bet ir plėtoti žinias ir įgūdžius, kompetencijas sugebėti prisitaikyti prie greitai kintančių gyvenimo ir darbo sąlygų;

Informacinėje visuomenėje nėra aktualus toks dalykas, kaip mokymasis visą gyvenimą, mokslinių tyrimų vystymas, užtikrinimas naudotis žiniomis, efektyvus žinojimo sukūrimas, įsisavinimas, paskirstymas ir panaudojimas. Galima teigti, kad informacinė visuomenė yra dalis žinių visuomenės.

1. paveikslėlis. "Žinių visuomenė"

Apibendrinant pirmą skyrių galima išskirti pagrindines tendencijas:

- Žinių visuomenėje svarbiausią vaidmenį atlieka – žinios, kurių pagalba vyksta komunikacija tarp visų sistemos elementų.
- Žinios yra sukuriamos per informaciją, apibrėžiamos ja, dėl to terminai *informacija* ir *žinios* yra dažnai painiojamos.
- Žinios yra pažinimo ir įgūdžių, kuriuos individai naudoja problemoms spręsti visuma.
- Žiniomis grįstos plėtros strategija pasižymi tuo, kad pasitelkiama visa žmonijos patirtis, siekiant kurti informuotą ir išmintingą visuomenę.
- Pagrindiniai žinių komponentai: duomenys, informacija, žinios, išmintis.
- Žinių visuomenė apibūdinama duomenų ir faktų įprasminimu, „sužmoginimu“; gebėjimu pasinaudoti informacija išsilavinimo ir kultūros dėka; mokslo ir žinių siekimu; kultūriniu saugumu, leidžiančiu informaciją paversti žiniomis; investavimu į švietimą visiems; visą gyvenimą trunkančiu visos visuomenės lavinimusi.
- Pagrindiniai žinių visuomenės bruožai: žinių visuomenėje darbo rinka apibūdinama nuolat augančiu aukštos kvalifikacijos darbo jėgos poreikiu, žinių visuomenėje žmonės turi mokytis visą gyvenimą.
- Svarbiausi kriterijai padedantis atskleisti žinių visuomenę: žmogiškasis kapitalas; mokymasis visą gyvenimą; mokslinių tyrimų vystymas; užtikrinta galimybė gyventojams įgyti žinių; informacinės technologijos; efektyvus žinojimo sukūrimas, įsisavinimas, paskirstymas ir panaudojimas.

2. ŽINIŲ VISUOMENĖ LIETUVOJE

Lietuvoje plačiai vartojami žodžių deriniai *žinių ekonomika*, *žinių visuomenė*, *informacinė visuomenė*. Tačiau šie deriniai nėra vienodai suprantami, visų pirma, dėl tam tikros painiavos vartojant sąvoką žinios tuose žodžių deriniuose. Pagrindinė sąvokos *žinia* prasmė etimologiškai nesiskiria nuo sąvokos *informacija* prasmės, tai tiesiog vertimas į lietuvių kalbą. Taigi sąvokos *žinių visuomenė* ir *informacinė visuomenė* yra tik sinonimai, tačiau ją imta vartoti ne kaip sinonimus. Tarp jų skirtumas didelis. Derinyje *žinių visuomenė* sąvoka *žinios* yra vartojamos *žinojimo* prasme, painiava atsirado dėl angliško termino „knowledge“ ne itin vykusio vertimo iš anglų kalbos. Šio angliško žodžio prasmė yra artimesnė būtent žinojimui ir sugebėjimui pažinti, o ne žiniomis. Mūsų visuomenėje šie terminai dažnai tapatinami. Vieni vartodami *žinių visuomenės* terminą, suteikia jam *žinojimo visuomenės* prasmę, o kiti (dauguma) yra mažiau įsigilinę į šiuos dalykus ir žinių visuomenę supranta kaip informacinę visuomenę [40].

2.1. Žinių visuomenės sampratos pateikimas Lietuvos informacinėse priemonėse

Lietuvoje neretai žinių visuomenės terminas painiojamas su informacinės visuomenės terminu. Tai suklaidina daugelį žmonių. Pavyzdžiui Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos vyriausybės internetiniame puslapyje <http://www.ivpk.lt> yra skiltis „žinių visuomenė“, tačiau atidarius ją pateikiamos dvi temos, tai yra: „informacinės visuomenės plėtra Lietuvoje“ ir „informacinės visuomenės plėtra pasaulyje“. Taigi, tai leidžia daryti prielaidą, kad informacinė visuomenė = žinių visuomenė. Bet juk jų reikšmės yra skirtingos. Lietuvoje dar nėra suvokimo, kad tai skirtingi terminai. Žinių visuomenės terminas suvokiamas nevienodai. Nežinančiam Lietuvos piliečiui, perskaičius tokia informaciją, net nekiltų mintis, kad ji neteisinga, nes tai pateikiama vyriausybės puslapyje. Visų pirma, pati Lietuvos vyriausybė turi atskirti šiuos du terminus ir tai teisingai pateikti žiniasklaidoje ir informacinėse priemonėse.

Europos Sąjungos valstybės narės, tarp jų ir Lietuva, turėtų prisidėti prie iniciatyvų plėtojant žinių visuomenę ir konkurencingą ekonomiką. Tačiau šiam tikslui pasiekti Lietuvoje parengiama Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategija (Žin., 2005, Nr. 73-2649), t.y. žinių visuomenės plėtra virsta

informacinės visuomenės plėtra. Šioje strategijoje išdėstyti svarbiausieji valstybės siekiai, užtikrinantys informacijos visuomenės plėtrą Lietuvoje. Taigi, darytina išvada, kad Lietuvoje dar nesistengiama plėtoti būtent žinių visuomenės. Tokios situacijos esama dėl to, kad pirmiausia Lietuvoje dar nėra susiformavusi žinių visuomenės samprata. Žinių visuomenė dar tik kuriasi ar bandoma ją sukurti. Nesuvokta, kad informacinė visuomenė tėra tik dalis šiuolaikinės visuomenės, kuri vadinama žinojimo visuomene, ir taip formuojamas klaidingas supratimas, kad informacinių technologijų plėtojimo pakanka žinių visuomenės plėtrai.

2.2. Lietuvos žinių visuomenės pagrindinės kūrimo kryptys

Lietuvoje yra priimta nemažai Seimo ir Vyriausybės teisės aktų (Seimo nutarimas „Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos“, Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcijos patvirtinimo“), kuriuose įtvirtintas valstybės siekis kurti žinių visuomenę bei įvardytos pagrindinės kūrimo kryptys (A.Butkevičius. Žinių visuomenės kūrimo finansiniai aspektai, 2003 m.). Lietuvos valstybės ilgalaikės raidos strategijoje pateikta tokia schema (žiūrėti 2 schema):

2. schema. „Lietuvos valstybės ilgalaikės raidos strategija“

Šaltinis: [12]

Remiantis šia ilgalaikę strategija, Lietuvos Vyriausybė išskėlė sau tokius uždavinius:

- **mokslo ir švietimo srityje** – kurti efektyvią ir darnią, visiems prieinamą ir tęstinę švietimo sistemą, sudarant sąlygas mokytis visą gyvenimą, užtikrinti švietimo sistemos kokybę integruojantis į bendrąją Europos šalių švietimo erdvę, rengti aukščiausios kvalifikacijos specialistus ir garantuoti būtiną šalies mokslo bei technologinę kompetenciją;
- **gyventojų kompetencijos srityje** – garantuoti Lietuvos gyventojams galimybę įgyti žinių, įgūdžių ir kvalifikaciją. Pasinaudojus ryšių ir informatikos technologijų pranašumais, tai leistų lanksčiau prisitaikyti prie greitai kintančių gyvenimo ir darbo sąlygų;
- **valstybės valdymo ir savivaldos srityje** – įgyvendinti elektroninės valdžios, elektroninės Vyriausybės projektus;
- **kultūros srityje** – išsaugoti ir aktualinti paveldėtas bei bendrąsias Europos kultūros vertybes siejantį Lietuvos kultūros tapatumą ir užtikrinti jo tąsą, atvirą sklaidą ir konkurencingumą šiuolaikiniame Lietuvos, Europos Sąjungos ir pasaulio kultūrų kontekste;
- **žinių ekonomikos ir elektroninio verslo srityje** – plėtoti mokėjimu (žiniomis), informacija, ryšių ir informacinėmis technologijomis grindžiamą verslą [58].

Žinių visuomenės (t.y. žmonių grupių, veiklą grindžiančių žiniomis) kūrimas yra pagrindinis ekonomikos plėtros, darbo vietų kūrimo ir socialinės gerovės veiksnys. Kaupiamos ir nuolat atnaujinamos produktyviosios žinios yra ekonomikos pagrindas. Tai vyksta plėtojant mokslo tyrimus ir praktinę veiklą, grindžiamą žiniomis ir informacinių ryšių technologijomis, integruojant į konkurencingų produktų gamybos ir paslaugų teikimo sritis verslą, mokslą bei studijas. Šiandienos valstybė turi orientuotis į visuomenę, kuri sėkmingai naudojami savo informacijos ar žinių ištekliams. Tai yra sėkmingą šalies ūkio plėtrą skatinantis veiksnys. Valstybės užduotis – sukurti tam palankią aplinką ir taip sudaryti sąlygas šalies ūkio plėtrai bei konkurencingumui didėti.

Žinių visuomenė investuoja į saviugdą, žinių visuomenės nariai nuolat mokosi ir siekia aukštesnio išsilavinimo; žinios ir jų pagrindu sukurtos technologijos efektyviai naudojamos pramonėje, taip didinant jos konkurencingumą bei inovatyvumą, o žinioms perduoti plačiai naudojamos moderniausios informacijos ir komunikacijos technologijos. Taigi reikia technikos priemonių ir norėti bei mokėti jomis kuo plačiau naudotis, t. y. visų grupių gyventojai turi turėti tam tikrą kompetenciją.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė savo veiklos programoje išpareigojo spartinti šalies mokslo ir technologijų pažangą, informacijos ir žinių visuomenės plėtrą. Nustatyta, kad informacinės ir žinių

visuomenės plėtojimas yra vienas strateginių tikslų (prioritetų), sudarant Lietuvos Respublikos biudžetą ir rengiant atitinkamas programas. Siekiant užsibrėžtų strateginių tikslų, stiprinamas informacinių ir komunikacinių technologijų (IKT) sektorius, skatinamas šių technologijų naudojimas visose ūkio šakose. Numatoma intensyviai remti mokslo tyrimus ir taikomąją veiklą. IKT sektorius – vienas novatoriškiausių sektorių, kuriam skiriama 18 procentų visų mokslo tyrimų ir taikomosios veiklos sričių ES išlaidų. Ir toliau bus skatinamas mokslo tyrimų rezultatų diegimas: atvirų standartų naudojimas informacinėse sistemose, atviro kodo programinės įrangos, kalbos atpažinimo, tekstynų sudarymo ir kitos priemonės [11].

2.3. Valstybės politikos, plėtojant žinių ekonomiką, uždaviniai

Valstybės politikos, plėtojant žinių ekonomiką, tikslas – siekti spartaus ūkio našumo ir konkurencijos augimo, pritraukti inovacijoms imlias investicijas, kurti gerai apmokamas darbo vietas.

Valstybės politika, siekdama plėtoti žinių ekonomiką išskėlė sau uždavinius:

- Sparčiai modernizuoti informacinę ir žinių infrastruktūrą, pritaikant ją žinių visuomenės poreikiams;
- Siekti, kad Lietuva taptų patraukliausia investicijų į aukštųjų technologijų pramonę vieta Baltijos regione;
- Stabdyti „protų nutekėjimą“ iš Lietuvos, kuriant gerai apmokamas darbo vietas.

Taip pat Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2001m. ilgalaikėje strategijoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 853, teigiama, kad: **„Žiniomis pagrįsta ekonomika tampa prioritetiniu Lietuvos siekiu. ES yra užsibrėžusi sukurti žinių visuomenę per artimiausią dešimtmetį; 2015 metais šioje srityje Lietuva gali būti pasiekusi panašų lygį. Tačiau žinių visuomenė yra itin sudėtingas iššūkis Lietuvai ir su juo gali nepavykti susitvarkyti, jei nebus pasiektas plačių visuomenės sluoksnių sutarimas ir stipri intelektualinė politinė valia“** [12].

Valstybės informacijos kompetencija ir informacijos potencialas vis labiau lemia šalies pozicijas tiek Europos, tiek viso pasaulio ekonominėje ir politinėje struktūroje. „e.Europe 2005“ veiksmų plane teigiama, kad „Informacijos visuomenė turi didžiulį nepanaudotą potencialą gerinti gyvenimo produktyvumą ir kokybę. Plėtra atveria dideles ekonomines ir socialines galimybes. Naujos paslaugos, taikomieji sprendimai sukurs naujas rinkas ir suteiks naujas priemones, leidžiančias didinti produktyvumą

ir kartu visos ekonomikos augimą bei užimtumą. Jis taip pat sudarys sąlygas piliečiams patogiausiu būdu pasiekti informacijos ir ryšių priemones.“

Taigi atsižvelgiant į dabartinę pasaulinės ekonomikos raidą ir tendencijas aišku, kad vienintelis Lietuvos kelias neatsilikti nuo pažangaus pasaulio, yra kurti žinių visuomenę. O žinių visuomenės ekonomikos varomąją jėgą tampa intelektualios (aukštosios) technologijos, kurios gali būti sukurtos tik efektyviai plėtojant švietimą, studijas, mokslo tyrimus ir mokslo taikomąją veiklą. Pagrindiniu žinių visuomenės veikėju tampa mokslininkas, o strateginiu resursu – žinios (LR Švietimo ir mokslo ministerija).

Lietuvoje daugumos nuomone, žinių visuomenė – tai atvira, išsilavinusi, nuolat besimokanti ir mokėjimu (žiniomis) savo veiklą grindžianti visuomenė, kurios nariai – tiek paprasti gyventojai, tiek visų lygių vadovai – turi galimybę ir geba visose savo veiklos srityse efektyviai naudotis šiuolaikinių informacinių technologijų priemonėmis, kompiuterizuotais šalies ir pasaulio informacijos ištekliais, o valstybės ir savivaldybių institucijos, pasitelkdamos šias priemones ir išteklius, gali priimti sprendimus, garantuoti gyventojams prieinamą ir patikimą viešąją informaciją.

Žinių ekonomika tampa svarbiausiu išsivysčiusių šalių ūkio raidą lemiančiu veiksnium, o žinioms imlios pramonės bei informacinių technologijų plėtotė yra būtina šalies pažangos, klestėjimo ir gerovės sąlyga. Subalansuota šalies plėtra galima tik turint ilgalaikę šalies raidos strategiją, kurios prioritetai – žinių visuomenė ir žinių ekonomika. Šiems prioritetams įgyvendinti reikia kryptingų valdžios pastangų ir politinės valios.

Pasaulio banko 2002 m. vasario mėnesį išplatintoje ataskaitoje, skirtoje valstybėms pasirengti narystei ES, teigiama, kad jeigu šalys kandidatės nori pasiekti dabartinių ES narių ekonominio konkurencingumo lygį, jos privalo savo veiklą orientuoti į žinojimą ir naujas technologijas. Pasaulio banko atliktas 10 narystės siekiančių valstybių situacijos tyrimas parodė, kad šių šalių tyrimams ir plėtrai skirtos išlaidos, priėmimo į aukštąsias mokyklas, kompiuterių prieinamumo ir interneto mazgų skaičiai yra gerokai mažesni negu ES valstybėse; tačiau šios valstybės, tarp jų ir Lietuva, turi palankias sąlygas didinti savo konkurencingumą: tai kvalifikuota darbo jėga, didelį mokslo ir technologijų sričių pajėgumai, palyginti gerai išplėtoti ryšių infrastruktūra ir didėjantis atvirumas užsienio prekybai.

Valstybės institucijos, rengdamos strateginius veiklos planus, suderintus su valstybės ilgalaikės raidos prioritetais, numato kokias programas vykdys bei kokių finansinių išteklių joms reikės šiose programose nustatytiems tikslams pasiekti.

Informacinė visuomenė, žinių ekonomika ir visą gyvenimą trunkantis mokymasis tampa vis svarbesni. Tai daro įtaką Europos valdžios institucijų ir švietimo organizacijų nuostatoms ir skatina plėsti švietimo bei mokymosi galimybes, kad švietimas ir mokymasis būtų prieinamas visiems visuomenės nariams ir leistų besimokantiems pasirinkti laiką, vietą ir tempą [58].

2.4. Žinių visuomenės sistemos elementai

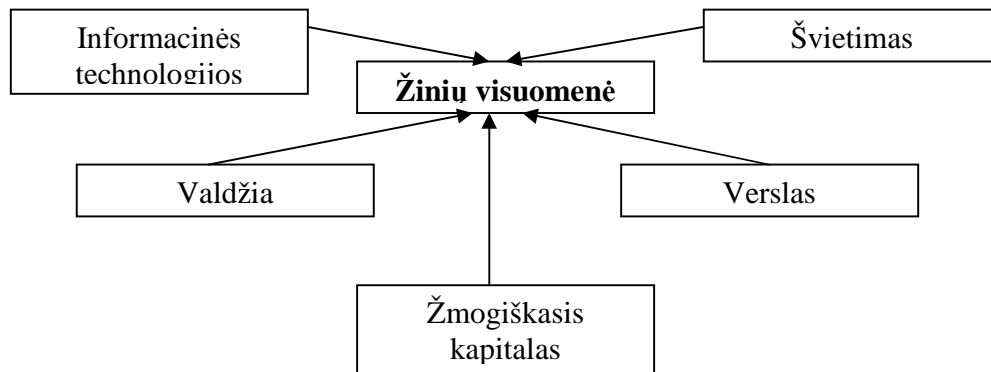
Lietuvoje kaip ir visame pasaulyje, sparti informacinių technologijų plėtra vis labiau nulemia perėjimą prie žinių visuomenės. Ši visuomenė yra atvira, išsilavinusi ir besimokanti visuomenė.

Kaip matome, žinių ekonomikos ir žinių visuomenės kūrimas ir vystymas yra pagrindinis šalies plėtros katalizatorius ir šiuolaikiškos konkurencingos ekonomikos sukūrimo garantas. Siekiant vykdyti žinių visuomenės plėtrą, visų pirma svarbu sistemiškai pažvelgti į žinių visuomenę Lietuvoje.

Lietuvoje žinių visuomenės sistemoje atskirti pagrindiniai elementai (žiūrėti 3 schemą):

- Žmogiškasis kapitalas (tai visuomenės narių gebėjimas naudotis informacinėmis technologijomis, plėtoti žinias ir įgūdžius, jų sugebėjimas prisitaikyti prie greitai kintančių gyvenimo ir darbo sąlygų ir panašiai).
- Mokymasis visą gyvenimą (švietimas, mokslinių tyrimų vystymas, užtikrinama galimybė gyventojams įgyti žinių).
- Informacinės technologijos (jos padeda vykti komunikacijai tarp visuomenės narių, užtikrina sąlygas ir galimybes laisviems ir globaliems informacijos mainams, informacinės infrastruktūros plėtrai tarptautiniu mastu).
- Verslas (žiniomis, informacija ir informacinėmis technologijomis grindžiamą verslą, nes verslo svarbiausių aspektų – ekonomikos augimas, kuris priklauso nuo labai greito ir efektyvaus žinojimo sukūrimo, įsisavinimo, paskirstymo ir panaudojimo).
- Valdžia (valstybės valdymo ir savivaldos srityje siekiama įgyvendinti elektroninės valdžios, elektroninės vyriausybės projektus) [13].

3 schema. „Žinių visuomenės elementai Lietuvoje“

Vienas pagrindinių žinių visuomenės plėtros veiksnių: švietimas. Žinių visuomenėje siekiama užtikrinti gyventojams galimybę įgyti žinių ir kvalifikaciją. Pasitelkę ryšių ir informacijos technologijų teikiamas galimybes, visuomenės nariai galės lanksčiau prisitaikyti prie sparčiai kintančių gyvenimo ir darbo sąlygų, sėkmingai konkuruoti pasaulio rinkose. Taigi švietimo sistema turi būti derinama su žinių visuomenės poreikiais.

Informacinių technologijų pagalba Lietuvoje puoselėjama ir skleidžiama Lietuvos kultūra, skatinamas visuomenės kūrybiškumas ir kultūros įvairovė bei siekiama užtikrinti Lietuvos kultūros paveldo ir lietuvių kalbos išsaugojimą globalios visuomenės aplinkoje. Lietuvai vis aktyviau dalyvaujant atviraime pasaulio kultūrų dialoge, kyla poreikis imtis veiksmų, kurie užtikrintų nacionalinės kultūros konkurencingumą ir lietuvių kalbos išsaugojimą. Informacinės technologijos suteikia naujas galimybes ne tik apsaugoti, bet ir plačiai skleisti informaciją apie kultūrą, skatina modernias kultūros ir meno iniciatyvas. Verslo plėtojimas priklauso nuo efektyvaus žinojimo sukūrimo, įsisavinimo, paskirstymo ir panaudojimo.

Valdžia taip pat turi skatinti žinių visuomenės plėtrą, tai yra reformavus valdymo sistemas, valstybės valdymo ir savivaldos srityje turi siekti įgyvendinti elektroninės valdžios, elektroninės vyriausybės projektus.

Siekiant kurti žinių visuomenę visų svarbiausia, jog švietimo ir mokslo tyrimų sistema būtų orientuota į praktiką, kad būtų sudaryta verslo inovacijas ir nuolatinį tobulėjimą skatinanti aplinka bei

mokslo ir verslo sintezė. Žinių visuomenėje piliečiai, valdžia ir verslas intensyviai naudoja informacines technologijas ir komunikacijas kasdieninėje veikloje.

Kaip matome žinių visuomenė sudaro sąlygas operatyviai cirkuliuoti žinioms. Todėl labai svarbu, kad būtų užtikrinta mokslinių tyrimų ir inovacijų europinio lygmens kokybė, mokslo ir verslo integravimas, technologijų plėtra ir pan.

Žinių visuomenės plėtros darbams įgyvendinti valstybė turi skirti tokio dydžio finansinius išteklius, kurie leistų pasiekti valstybės ilgalaikės raidos strategijoje numatytus tikslus – sukurti aplinką šalies materialinei ir dvasinei gerovei plėtoti.

Tikroji žinių visuomenės plėtros jėga – socialinė-kultūrinė veikla, paremta bendruomenių poreikiu mokytis (dėl gyvenimo kokybės), nors nemažas vaidmuo tenka ir universitetams, vyriausybei bei verslui, tiksliau jų sąveikai. Siekiant paspartinti žinių visuomenės kūrimo procesus, kad Lietuva per kelis pastaruosius metus pasiektų Europos Sąjungos valstybėse esamą žinių visuomenės išsivystymo lygį ir sudarytų galimybę savo valstybės piliečiams naudotis visomis ryšių ir informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis švietimo, verslo bei viešojo gyvenimo srityse būtina:

- Informacinės visuomenės plėtrai panaudoti valstybės biudžeto ir fondų, Europos Bendrijų programų, Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir kitų šaltinių lėšas, siekiant, kad kiekvienais metais šioms reikmėms skiriamos valstybės lėšos, didėtų.
- Sukurti palankią aplinką užsienio aukštųjų technologijų kompanijų investicijoms Lietuvoje.
- Skatinti su universitetais susijusių technologijų parkų kūrimą, remti ir įgyvendinti Švietimo ir mokslo ministerijos planus palaipsniui didinti mokslinimas tyrimams ir vystymui skiriamą biudžeto lėšų dalį.
- Valstybės biudžeto lėšomis, skirtomis mokslui, remti mokslinius tyrimus ir eksperimentinės plėtros darbus, kuriuos vykdo valstybinės mokslo institucijos kartu su ūkio subjektais.
- Įdiegti investicijų į mokslinius tyrimus ir mokslo eksperimentinę plėtrą skatinimo ir priežiūros sistemą, leidžiančią reguliariai vertinti investicijų ir priemonių panaudojimą [45].

Apibendrinus antrąją dalį, galima išskirti tokius teiginius:

- Žinių visuomenė Lietuvoje dar tik kuriasi;
- Lietuvoje žinių visuomenės terminas dažnai painiojamas su informacinės visuomenės terminu (šiuos terminus painioja netgi Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės);

- Žinių visuomenę Lietuvoje sudaro šie pagrindiniai elementai: informacinės technologijos, valdžia, žmogiškasis kapitalas, švietimas, verslas;
- Valstybė turi finansuoti ir labiau skatinti žinių visuomenės plėtrą Lietuvoje.

3. EUROPOS SAJUNGOS (ES) STRUKTŪRINIAI FONDAI

ES struktūriniai fondai – tai ES struktūrinės politikos, kuria siekiama mažinti ekonominius ir socialinius išsivystymo skirtumus tarp ES valstybių narių, finansiniai instrumentai [21].

Europos Sąjungoje yra labai dideli tarpregioniniai skirtumai. Vieni regionai vystosi sparčiau kiti lėčiau, nes atsiranda nevienodi sunkumai ekonomikai ir socialinei plėtrai. Dėl netolygaus vystymosi kyla ES narių vienybės ir solidarumo problema. Norėdami jas išspręsti buvo įkurti struktūriniai fondai, kurie suteikia paramą atsilikusiems regionams. Taip siekiama ekonominės ir socialinės sanglaudos. Struktūriniai fondai programuojami septynerių metų laikotarpiui. Dabartinis laikotarpis apima 2000 - 2006 m., bendra Struktūriniams fondams skirta suma sudaro 195 mlrd. Eurų arba daugiau nei trečdalis visos ES biudžeto [20].

3.1. ES struktūrinių fondų parama

Europos Sąjungos struktūrinė parama nuosekliai mažina socialinius ir ekonominius skirtumus tarp ES šalių narių ar atskirų regionų. Jos pamatinės vertybės galima išreikšti dviem žodžiais – „solidarumas“ ir „sanglauda“. Solidarumas – kadangi paramos tikslas yra padėti palyginti su ES vidurkiu ekonomiškai ir socialiai skurdesniems regionams. Sanglauda – kadangi pajamų bei turtinių skirtumų tarp skurdesnių ir turtingesnių regionų mažinimas yra naudingas visiems.

ES regioninę politiką galima laikyti struktūrinės politikos sudedamąja dalimi, kuri įgyvendinama pasitelkus ES Struktūrinius fondus ir Sanglaudos fondą (šiuo metu, 2000-2006 metų programavimo laikotarpiu, finansinių instrumentų visumą sudaro keturi struktūriniai fondai bei Sanglaudos fondas).

Struktūrinės politikos fondai visų pirma siekia padėti sunkumus išgyvenantiems regionams prisitaikyti prie besikeičiančių ekonominių ir socialinių sąlygų. Struktūriniai fondai finansuoja projektus, padedančius sunkiai besiverčiančioms įmonėms ir darbuotojams imtis kitos, perspektyvesnės, veiklos.

Kita galimybė - didinti krizę išgyvenančių ūkio šakų ekonominės veiklos efektyvumą ir padėti joms atlaikyti konkurencinį spaudimą. Pvz., bedarbiai gali mokytis, kad įgytų perspektyvesnių specialybių. Tačiau Struktūriniai fondai nefinansuoja pasyvios socialinės politikos priemonių (nedarbo pašalpos ir pan.) [38].

Regioninės politikos įgyvendinimo tikslams pasiekti yra naudojami šie finansiniai instrumentai – struktūriniai fondai:

- [Europos regioninės plėtros fondas](#) (ERPF)
- [Europos socialinis fondas](#) (ESF)
- [Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas](#) (EŽŪOGF)
- [Žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas](#) (ŽOFI) [16]

Europos regioninės plėtros fondas buvo įsteigtas su tikslu spręsti regioninės politikos problemas. Pagrindinis jo uždavinys – stiprinti ekonominę ir socialinę sanglaudą, koreguojant regioninius netolygumus ir prisidedant prie regionų plėtros bei jų rekonversijos. Šiuo atžvilgiu jis taip pat daro poveikį skatindamas ilgametę plėtrą ir kurdamas ilgametes darbo vietas [20].

Pagrindinės Europos regioninės plėtros fondo intervencijos sritys:

1. Investicijoms į gamybą, siekiant sukurti ir išsaugoti nuolatinės darbo vietas;
2. Investicijos į infrastruktūrą:
 - Į pirmojo tikslo regionus (jų plėtra atsilieka nuo ES vidurkio). Tai padeda didinti ekonominį potencialą, struktūrinį pertvarkymą, plėtrą;
 - Į izoliuotus, periferinės padėties ar neturinčius išėjimo į jūrą regionus. Tai padeda susijungti su centriniais regionais;
 - Į antrojo tikslo regionus (turinčius struktūrinių sunkumų). Tai padeda atgaivinti depresijos apimtas urbanizuotas teritorijas ir pramonines zonas;
 - Į kaimo bei nuo žuvininkystės priklausančių vietovių atgaivinimą.
3. Investicijos į smulkų ir vidutinį verslą bei vietinę plėtrą;
4. Techninę paramą – tai parama fondams finansuoti parengiamąsias, priežiūros, vertinimo ir tikrinimo priemones (ne daugiau kaip 0,25 proc. metinių skiriamų lėšų);
5. Švietimą ir sveikatos apsaugą [46].

Europos regioninės plėtros fondas tai vienas iš keturių struktūrinių fondų, kuris yra laikomas pagrindiniu, nes jo biudžetą sudaro daugiau nei pusė visų struktūrinių fondų pajamų (2 lentelė).

2. lentelė. „Lietuvos 2004 – 2006 m. bendrojo programavimo dokumento finansavimas“

Lietuvos 2004 – 2006 m. bendrojo programavimo dokumento finansavimas					
Struktūriniai fondai	ERPF	ESF	EŽŪOGF	ŽOFI	Iš viso
Dydis Eurais	583 939 739	176 217 551	122 898 628	12 116 766	895 172 684
Dydis proc.	65,23%	19,69%	13,73%	1,35%	100%

Sudaryta: remiantis BPD

Šis fondas investuoja į ES nustatytus prioritetinius uždavinius (pirmas ir antras), bei padeda įgyvendinti Bendrijos iniciatyvas:

- INTERREG – tai tarpvalstybinį, nacionalinį, regioninį bendradarbiavimą ir tolydžią visos Bendrijos teritorijos plėtrą skatinanti iniciatyva.
- URBAN – tai Bendrijos iniciatyva dėl miestų ir priemiesčių, patiriančių krizę, ekonominio ir socialinio atkūrimo skatinant tolydžią miestų plėtrą. [Europos regioninės plėtros fondas ir jo teikiamos galimybės Lietuvai].

ERPF taip pat gali investuoti į novatoriškas ir techninės pagalbos priemones:

- Finansuojami tyrimai regioninės plėtros problemoms išsiaiškinti, jų sprendimo būdams nustatyti ir informacijai analizuoti;
- Fondas remia bandomųjų projektų nustatymą, plėtros sprendimų patikrinimą, kad investicijos būtų panaudotos efektyviai;
- Keitimąsi inovacijų diegimo patirtim [20].

Per 2000 – 2006m. periodą novatoriškos priemonės turi susikoncentruoti į tris prioritetus:

- Regioninę ekonomiką paremta žinojimu ir technologiniu novatoriškumu: pagalba nepalankioms regionams pakelti jų technologinį lygį;
- Informacinės visuomenės pagalba regioniniam vystymuisi
- Regioninis identitetas ir remtinis vystymasis: regioninės sanglaudos skatinimas ir kompetentingumas paremtas požiūriu, kuris integruoja ekonominius, aplinkos ir socialinius veiksnius [16].

Europos socialinis fondas remia projektus, sprendžiančius socialines (pirmiausia užimtumo) problemas [38].

Tai vienas iš daugelio socialinės politikos instrumentų, kurio vaidmuo yra gerinti darbuotojų įsidarbinimo galimybes ir prisidėti prie regioninio išsivystymo skirtumų ES mažinimo, bei skatinti stabilią ir tolygią plėtrą. Fondas buvo įkurtas 1960m. su tikslu finansuoti perkvalifikavimo priemones. Vėliau didžioji dalis fondo pinigų buvo skiriama pagalbai jauniems žmonėms susirandant darbą. Dabar ESF su kitais struktūriniais fondais atlieka ekonominės ir socialinės sanglaudos stiprinimo vaidmenį.

Tačiau pagrindinis fondo tikslas yra teikti finansinę paramą nacionalinių užimtumo veiksmų planų įgyvendinimui [24].

Savo funkcijoms atlikti ESF naudoja Europos Sąjungos pinigus, kad įgyvendintų tikslus dėl, kurių buvo susitarta Europos darbo strategijoje. Dėl šios strategijos susitarė 25 šalys narės, tam, kad siektų padidinti ES sugebėjimą kurti naujas darbo vietas ir turėti pakankamai kvalifikuotų darbuotojų toms darbo vietoms užimti [19].

ESF pinigai nukreipti į strategines bei ilgalaikes programas šalyse narėse ir ES regionuose, ypač į tuos, kur ekonominis vystymasis yra mažesnis. Šalys narės kuria "Septynmečio programas" kartu su Europos komisija ir tada juos įgyvendina per įvairias organizacijas viešame bei privačiame sektoriuose. Šios organizacijos apima nacionalines, regionines ir vietinės valdžios įstaigas, mokslo ir lavinimo institucijas, ne valstybines organizacijas, savanoriškų organizacijų sektorių, taip pat ir socialines tarpininkaujančias organizacijas.

Per 2000 – 2006 m. laikotarpį, ESF suteikia apie 70 bilijonų eurų tam, kad paremtų individualius asmenis bei projektus visoje ES. 2007 m. ESF prasidės naujų programų periodas. Jam ruošiamas naujas supaprastintų taisyklių rinkinys, kuris leis fondams daug efektyviau susitvarkyti su XXI amžiaus mestais iššūkiais. ESF fondo gavėjams tai suteiks didesnes galimybes [19]. Dabar Europos socialinis fondas remia priemones, skirtas užkirsti kelią nedarbui ir su juo kovoti, plėtoti žmogiškuosius išteklius ir socialinę integraciją į darbo rinką, kad būtų skatinamas didesnis užimtumo lygis, moterų ir vyrų lygybė, subalansuota plėtra bei ekonominė ir socialinė sanglauda. [2].

Fondas skiria lėšas ES narių veiklai, kuri plėtoja darbo rinką ir žmogiškuosius išteklius (prioritetinės sritys):

- Darbo rinkos politikos plėtojimas;
- Lygių galimybių patekti į darbo rinką rėmimas;
- Darbo jėgos skatinimas ir tobulinimas: profesiniam mokymui, švietimui, konsultavimui;
- Kvalifikuotos, profesiskai parengtos ir mokančios prisitaikyti darbo jėgos rėmimas;
- Moterų patekimui į darbo rinką gerinančių priemonių rėmimas.

ESF taip pat finansuoja veiklos rūšis, kurios gali tapti integracijos į darbo rinką dalimi (neprioritetinės sritys):

- Švietimas ir profesinis mokymas, stažuotojų išankstinis mokymas, bazinių įgūdžių atnaujinimas;
- Užimtumo priemonės ir priemonės savarankiškai dirbantiems;
- Mokymas tyrimų, mokslo ir technologijos srityse;
- Naujų užimtumo šaltinių vystymas;
- Mokymo, lavinimo ir įgūdžių įgijimo gerinimas bei vystymas, apimant ir mokytojų mokymą;

- Užimtumo tarnybų efektyvumo modernizavimas ir gerinimas;
- Ryšių tarp darbo, mokslo ir tyrimų sričių vystymas;
- Sistemų, numatančių pokyčius užimtumo ir kvalifikacijų poreikio srityse, vystymas;
- Pagalba teikiant paslaugas gavėjams;
- Naujoviškos priemonės ir bandomieji projektai, susiję su darbo rinka, užimtumu ir profesiniu mokymu.

Pagrindinė parama iš ESF skiriama pirmojo ir trečiojo uždavinio nacionalinėms programoms spręsti, bet dalis fondo pinigų atitenka ir Bendrijos iniciatyvai EQUAL. Tai specialioji programa, kuri kovoja su diskriminacija ir nelygybe darbo rinkoje.

Europos socialinis fondas remia novatoriškas priemones ir techninę pagalbą. Tai gali būti:

- novatoriško pobūdžio veikla ir eksperimentiniai projektai, susiję su darbo rinkomis, užimtumu ir profesiniu mokymu;
- keitimasis įgyta patirtimi;
- techninė pagalba siejama su teikiamos paramos rengimu, įgyvendinimu, priežiūra, vertinimu ir kontrole;
- suinteresuotų visuomenės grupių informavimas [46].

Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo orientavimo dalis laikoma ES struktūrinės (o ne bendrosios žemės ūkio) politikos dalimi, nes teikia paramą diegiant naujus ūkininkavimo metodus, plėtojant alternatyvią ekonominę veiklą kaimo vietovėse (pvz., kaimo turizmą) [38].

Tai kaimo plėtros politikos finansinis instrumentas. Šis fondas padalintas į du skyrius: Garantijų skyrių ir Orientavimo skyrių. Tik Orientavimo skyrius yra struktūrinis fondas. Jis teikia paramą diegiant naujus ūkininkavimo metodus, plėtojant alternatyvią ekonominę veiklą kaimo vietovėse (pvz., kaimo turizmą) [25].

EŽŪOGF pritaikymo sritys:

- Investavimas į žemės ūkį (modernizavimas, produkcijos kainų sumažinimas, produktų kokybė, aplinka, t.t.);
- Pagalba įsikuriantiems jauniems ūkininkams ir profesinis mokymas;
- Pagalba anksti išėjusiems į pensiją;
- Kompensacija už mažiau paklausias vietas;
- Agro-aplinkos priemonės;
- Žemės ūkio produktų apdirbimas ir prekyba;

- Miškų vystymas ir optimalus panaudojimas;
- Kaimo vietovių vystymas per paslaugų tiekimą, pagalba vietinei ekonomikai, turizmo ir amatų veiklos skatinimas, t.t.

Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas remia verslą, viešas agentūras ir savanoriškas institucijas žemės ūkyje, aplinkos, maisto apdirbimo ir miškininkystės sektoriuose. Fondas padeda išlaikyti sąsają tarp įvairaus ūkininkavimo ir žemės. Tai bus pasiekta gerinant ir remiant žemės ūkio konkurencingumą, kaip pagrindinį veiksma kaimo vietovėse, padedant išlaikyti klestinčias bendruomenes kaimo vietovėse, išlaikant ir gerinant aplinką, kraštovaizdį ir kaimišką palikimą [26].

Žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas remia naujų metodų diegimą bei ekonominės veiklos perorientavimą vietovėse, kur verčiamasi žuvininkyste [38].

Šis fondas buvo įkurtas, kai į ES įstojo Švedija, Suomija – turtingos šalys, kurių didžioji gyventojų dalis yra visiškai priklausoma nuo žvejybos sektoriaus. Šalims stojant į ES, žuvininkyste besiverčiantys regionai nukenčia dėl nustatytų kvotų [37]. Todėl žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas remia naujų metodų diegimą, siekia subalansuoto išteklių valdymo, bei ekonominės veiklos perorientavimą vietovėse, kur verčiamasi žuvininkyste.

Fondo užduotys yra:

- prisidėti prie tvaraus žuvininkystės išteklių ir jų naudojimo subalansavimo;
- stiprinti struktūrų konkurencingumą bei ekonomiškai gyvybingų šio sektoriaus įmonių plėtrą;
- gerinti tiekimą į rinką ir didinti žuvininkystės bei akvakultūros produktų pridėjamą vertę;
- prisidėti prie vietovių, kurios priklauso nuo žuvininkystės ir akvakultūros, atgaivinimo.

FOFI prisideda prie:

- novatoriškų veiksnių, įskaitant transnacionalinę veiklą, ir sektoriuje bei nuo žuvininkystės ir akvakultūros priklausančiose vietovėse dirbantiems skirtų tinklų sukūrimo;
- techninės pagalbos priemonių [46].

ŽOFI taikymo sritys :

- skatinti subalansuotai naudoti jūros išteklius;
- modernizuoti žuvininkystės infrastruktūrą;
- padėti išlaikyti dinamišką ir konkurencingą žuvininkystės pramonę;

- remti žuvininkyste besiverčiančius regionus;
- gerinti žuvininkystės produktų pasiūlą ir naudojimą [21].

Neformaliai penktuoju Struktūriniu fondu vadinamas **Sanglaudos fondas**, kuris įsteigtas pagal Mastrichto sutartį, įsigaliojusią 1993 m. Sanglaudos fondo parama skiriama dideliems transporto ir aplinkos apsaugos projektams. Šiuo metu Sanglaudos fondo paramą kartu su Graikija, Ispanija, Portugalija gauna ir naujosios ES narės - Čekija, Estija, Kipras, Latvija, Lenkija, Lietuva, Malta, Slovakija, Slovėnija ir Vengrija. Nuo 2007 m. Sanglaudos fondas integruojamas į struktūrinių fondų valdymo sistemą [38].

ES struktūrinių fondų parama teikiama negrąžinamų subsidijų forma. Jeigu projekto vykdytoji nepakanka lėšų projektui įgyvendinti, ES struktūrinių fondai suteikia galimybę gauti papildomą finansavimą. ES struktūrinių fondai siekia finansuoti ekonomiškai naudingus, bet ne visada geritai atiperkančius projektus.

3.2. ES struktūrinės paramos tikslai

Reglamentai numato, kad kiekvienas struktūrinis fondas gali finansuoti tam tikrus tikslus įgyvendinančias priemones.

2000-2006 m. buvo nustatyti 3 prioritetiniai struktūrinių lėšų investavimo tikslai:

1 tikslas. Skatinti atsiliekančių regionų plėtrą ir prisitaikymą prie ekonomikos pokyčių. Parama skiriama regionams, kuriuose BVP vienam gyventojui mažesnis nei 75 proc. ES vidurkio, taip pat regionams, kur ypač mažas gyventojų tankumas (remiant pastaruosius, siekiama išvengti migracijos ir tolesnio jų gyventojų skaičiaus mažėjimo). Būtent šiam paramos tikslui yra priskiriama visos Lietuvos teritorija.

2 tikslas. Remti krizės apimtus pramonės regionus, kad jie galėtų persiorientuoti į kitas ekonomikos sritis. Remiami regionai, kuriuose ekonominės veiklos pagrindą sudaro pramonė ir kuriuose ilgai išlieka didelis nedarbas. Taip pat skatinama kaimo vietovių plėtra ir prisitaikymas prie ekonomikos pokyčių.

3 tikslas. Teikti paramą mokymui, kvalifikacijos kėlimui ir perkvalifikavimui. Pagrindinės priemonės - profesinis mokymas ir perkvalifikavimas, darbo rinkos institucijų plėtra. Šios priemonės bus finansuojamos iš Europos socialinio fondo [38].

3.3. Struktūrinių fondų principai

1989 m., siekiant padidinti struktūrinių fondų teikiamos paramos efektyvumą, buvo priimti pagrindiniai jų veiklą nustatantys principai:

1. Koncentravimas. Būtent po šios struktūrinių fondų reformos imta išskirti paramos prioritetiniai tikslai bei tiksliniai regionai.

2. Programavimas. Struktūrinių fondų veiklos gairės numatomos ilgalaikio planavimo pagrindu (plg. Berlyno Tarybos sprendimus dėl 2000-2006 m. planavimo laikotarpio). Iki konkrečių projektų įgyvendinimo pereinama keletas programinio planavimo stadijų.

3. Partnerystė. Rengiant minėtus programinius dokumentus bei administruojant struktūrinius fondus, glaudžiai bendradarbiaujama tarp Europos Komisijos struktūrų ir šalių narių nacionalinių, regioninių bei vietinių institucijų. Šio principo priešingybė - centralizuotas ekonominės veiklos planavimas.

4. Papildomumas. Struktūrinių fondų parama yra skirta ne pakeisti pačių valstybių išlaidas tam tikrose srityse, o jas papildyti. Teikiant pagalbą konkretiems ekonomikos sektoriams, iš nacionalinių vyriausybių reikalaujama, kad struktūrinių fondų parama nebūtų naudojama kaip dingstis buvusias valstybines išlaidas šiuose sektoriuose "permesti" į kitas sritis. Remdamasi šiuo principu, Europos Komisija užsitikrina efektyvesnę savo vykdomos politikos rezultatų kontrolę. Praktikoje papildomumo principas paprastai reiškia Europos Sąjungos ir valstybių narių bendrą projektų finansavimą.

Be to, struktūrinių fondų veiklai taikomas ir bendresnis subsidiarumo (pavaldumo) principas, įtvirtintas Maastrichto sutarties. Remiantis šiuo principu, konkrečius veiksmus turi vykdyti žemiausio lygio valdžios institucijos, galinčios efektyviai juos atlikti. Užduotys turi būti perkeliamos į aukštesnį valdžios lygį tik tuo atveju, jeigu žemesnės valdžios institucijų veikla dėl užduočių pobūdžio čia būtų neefektyvi (ši nuostata siejasi su partnerystės principu) [38].

3.3.1. Planavimo ir įgyvendinimo mechanizmai

Yra 3 pagrindiniai alternatyvūs struktūrinių fondų planavimo ir įgyvendinimo mechanizmai: Nacionalinės iniciatyvos, Bendrijos iniciatyvos ir inovacinės priemonės.

Nacionalinių iniciatyvų pagrindu šiuo metu yra panaudojama apie 90 proc. viso struktūrinių fondų biudžeto. Pradinius planavimo dokumentus, susijusius su ES paramos paskirstymu, šiuo atveju rengia valstybės narės. Galimos dviejų tipų procedūros:

1. Didesnės apimties ir sudėtingesnės paramos atveju, remiantis nacionaliniu arba regioniniu plėtros planu, bendrai su Europos Komisija yra parengiami Bendrijos paramos metmenys (*Community Support Framework - CSF*), jų pagrindu sudaromos veiklos programos (*Operational Programmes - OP*), kurioms įgyvendinti ruošiami konkretūs projektai.
2. Alternatyvus mechanizmas - Bendrojo planavimo dokumento (*Single Programming Document - SPD*), suderinto su Komisija, priėmimas, kurio pagrindu tiesiogiai rengiami konkretūs paramos projektai. Abiem atvejais konkrečių projektų atranką atlieka valstybės narės institucijos.

Kitas struktūrinių fondų administravimo mechanizmas, kuris remiasi didesniu Europos Komisijos vaidmeniu, yra Bendrijos iniciatyvos. Planavimo laikotarpiui yra primamas tam tikras skaičius Bendrijos iniciatyvų (*Community Initiative*) ir Europos Komisija parengia specialias gaires (*Commission Guidelines*) kiekvienai iš jų.

Valstybės narės, besiremiamos Bendrijos metmenimis, rengia suderintas su Komisija programas, kurių pagrindu vykdomi tam tikri paramos projektai. Kaip ir nacionalinių iniciatyvų atveju, projektų atranką atlieka nacionalinės institucijos [38].

4. BENDROJO PROGRAMAVIMO DOKUMENTO (BPD) TYRIMAS ŽINIŲ VISUOMENĖS KONTEKSTE

Bendrasis programavimo dokumentas (BPD) tai yra bendras šaliai skiriamų Europos Sąjungos investicijų planavimo dokumentas, kuriame, atsižvelgiant į *esamos situacijos analizę*, apibrėžiamas programuojamo periodo plėtros *tikslas* ir jo siekimo *strategija*, nustatomi investavimo *prioritetai*, aprašomos strategiją įgyvendinančios *priemonės* bei pateikiamas pirminis *finansinis planas* [17].

ES struktūrinių fondų parama Lietuvai 2004-2006 m. teikiama pagal **Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą** (toliau - BPD), patvirtintą LR Vyriausybės ir Europos Komisijos 2003 m. sausio 31 d. nutarimu Nr. 144. Jame išdėstyti ES struktūrinių fondų ir Lietuvos veiksmų tikslai, plėtros strategija, nurodyti ES struktūrinių fondų ir kitų finansavimo šaltinių įnašai.

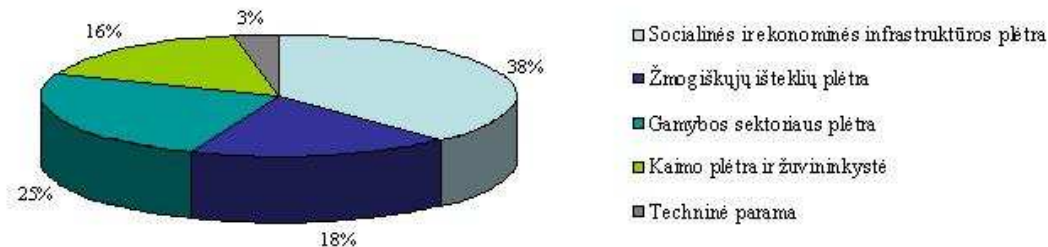
BPD nustatyti penki investicijų prioritetai:

- socialinės ir ekonominės infrastruktūros plėtra,
- žmogiškųjų išteklių plėtra,
- gamybos sektoriaus plėtra,
- kaimo plėtra ir žuvininkystė,
- techninės pagalba.

Šiems prioritetams įgyvendinti skiriama apie **3,09 mld. litų** ES ir **1,07 mld. litų** Lietuvos Respublikos lėšų.

Pagal BPD prioritetus parama pasiskirsto taip (žiūrėti 2 schemą):

2 schema. "Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama"

Šaltinis [1].

Pagrindinis BPD tikslas – *žinių* pagrindu veikiančios ekonomikos plėtra. Žmogiškųjų išteklių plėtrai skiriamas labai svarbus vaidmuo siekiant užtikrinti, kad darbo jėga geriau atitiktų darbo rinkos reikalavimus ir būtų puoselėjama mokymosi visą gyvenimą kultūra. Lietuvos darbo jėga yra palyginti išsilavinusi (t.y. daug Lietuvos gyventojų turi aukštąjį išsilavinimą ir t.t.), tačiau šiuolaikinės ekonomikos pobūdis sąlygoja gebėjimų, grupių pokyčių, gebėjimo prisitaikyti ir kvalifikacijos tobulinimo poreikį. Dažnai būna, kad anksčiau įgytos žinios yra sunkiai pritaikomos ar net bevertės. Aukštos kvalifikacijos specialistų buvimas – viena iš pagrindinių sąlygų, leidžiančių diegti ir plėtoti mokslą ir technologijas, kurių reikšmė pabrėžiama šiame dokumente [4].

BPD teigiama, kad šio dokumento įgyvendinimo poveikis bus stebimas šių horizontalių sričių pagalba:

- Informacinė visuomenė;
- Darnumas;
- Lygios galimybės.

Visuose prioritetuose išskiriamos šios sritys. Informacinės visuomenės priežiūrai numatyti trys rodikliai:

- interneto savininkų skaičius 1000 gyventojų (pasiekimų rodiklis, kiekybinis, vertė, nustatoma RIPE tinklo koordinavimo sistemos);
- interneto vartotojų skaičius (rezultatų rodiklis, kiekybinis, vertė, nustatoma apklausų būdu);
- didesnis gyventojų, kurie naudojami IT, skaičius (poveikis, vertė, nustatoma vertinimo būdu).

Kadangi žinių visuomenės dalis yra informacinė visuomenė, tai teoriškai kiekvienas prioritetas kažkokia dalimi prisideda prie žinių visuomenės plėtojimo.

Pirmoje šio darbo dalyje, savarankiškai atlikus dokumentų analizę, buvo išskirti šeši žinių visuomenės elementai:

1. Žmogiškasis kapitalas;
2. Mokymasis visą gyvenimą;
3. Moksliniai tyrimai;
4. Informacinės technologijos;
5. Užtikrinta galimybė gyventojams įgyti žinių;
6. Efektyvus žinojimo sukūrimas, įsisavinimas, paskirstymas ir panaudojimas.

Dabar, žinių visuomenės elementų pagalba, atliksime BPD tyrimą žinių visuomenės kontekste.

Nagrinėdami BPD buvo išskirtos tik tos priemonės, kuriose galime atpažinti žinių visuomenės vystymosi sritis. BPD išskiriama svarbi plėtros plano dalis – investicijos į fizinę infrastruktūrą. Ši plano dalis apima investicijas į esamos infrastruktūros gerinimą ir naujos infrastruktūros kūrimą. Prie žinių visuomenės plėtros galima priskirti tik investicijas į profesinio mokymo ir švietimo sektorių infrastruktūrą. Todėl BPD priemonės, kurios apima tokias investicijas kaip investicijos į energetikos, transporto, aplinkos apsaugos ir sveikatos infrastruktūrą šiame darbe bus nenagrinėjamos, t.y. nenagrinėsime BPD priemonių:

- 1.1. “Transporto infrastruktūros prieinamumo ir paslaugų kokybės gerinimas“;
- 1.2. “Energinės tiekimo stabilumo, prieinamumo ir didesnio energetikos efektyvumo užtikrinimas“;
- 1.3. “Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija“;
- 1.4. “Sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimas ir modernizavimas“

3 prioritetas “Gamybos sektoriaus plėtra“ apima priemones šalies ūkio restruktūrizavimui ir jo konkurencingumui paremti. Šiame prioritete galime teigti, kad tik dvi priemonės prisideda prie žinių visuomenės plėtros:

- 3.1. “Tiesioginė parama verslui“;
- 3.2. „Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra“.

Šio teiginio teisingumu įsitikinsime atlikus išsamų tyrimą. Kitos dvi priemonės 3.2. “Verslo aplinkos gerinimas“ ir 3.4. “Viešoji turizmo infrastruktūra ir paslaugos“ neprisideda prie žinių visuomenės vystymosi, nes jose akcentuojamos tik investicijos į pramonės ir turizmo infrastruktūrą, o tai nėra investicija į žinias, žinojimą ir žmones.

BPD taip pat numato investicijas į žemės ūkį, kaimo plėtrą, žuvininkystę ir miškų ūkį. Šios investicijos numatytos BPD 4 prioritete „Kaimo plėtra ir žuvininkystė“. Prie žinių visuomenės plėtros šio prioriteto priemonės beveik neprisideda, išskyrus 4.7. priemonę „Mokymas“, kuri maža dalimi, tačiau vis tiek prisideda prie žinių visuomenės vystymosi. Plačiau apie 4.7. priemonę bus aptarta detaliau atliekant tyrimą pagal kiekvieną žinių visuomenės elementą.

Tyrimas bus atliekamas dokumentų analizės metodu, t.y. nagrinėjamas BPD, išskiriamos priemonės, kuriose išvelgiama žinių visuomenės plėtra. Šią plėtrą vertinsime pagal jau mūsų išskirtus žinių visuomenės elementus. Taigi pradėsime nuo pirmojo, t.y. „žmogiškasis kapitalas“.

4.1. Žmogiškasis kapitalas BPD priemonėse

Taigi vienas iš žinių visuomenės elementų yra žmogiškasis kapitalas. Žmogiškasis kapitalas tai visuomenė gebanti naudotis informacinėmis technologijomis, plėtoti žinias ir įgūdžius, kompetencijas sugebėti prisitaikyti prie greitai kintančio gyvenimo ir darbo sąlygų.

Išanalizavus BPD, atrinktos šios priemonės, kuriose atsispindi indėlis į žmogiškąjį kapitalą:

- 2.1. priemonė. Įsidarbinimo gebėjimų ugdymas;
- 2.2. priemonė. Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių ugdymas;
- 2.3. priemonė. „Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija“;
- 2.4. priemonė. Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas;
- 2.5. priemonė. Žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje;
- 4.7. priemonė. Mokymas;
- 5.2. priemonė. Programos viešumas ir vertinimas (Europos Socialinis fondas).

2.1. priemonė „Įsidarbinimo gebėjimų ugdymas“ atitinka žinių visuomenės elemento „žmogiškojo kapitalo“ kriterijus, kurie teigia, kad visuomenė turi plėtoti žinias ir įgūdžius, geba naudotis informacinėmis technologijomis, įgyti kompetencijas, tam, kad prisitaikytų prie greitai kintančių gyvenimo ir darbo sąlygų. Šioje priemonėje iškelti pagrindiniai tikslai, kurie siekia sumažinti ilgalaikę bedarystę ir padeda bedarbiams lengviau integruotis į darbo rinką, gerinant bedarbių užimtumo gebėjimus ir jų integraciją į darbo rinką.

Taigi, priemonėje išskiriami prioritetai, kurie atitinka ir žinių visuomenės plėtojimą. Buvo atrinktos šios sritys:

- Profesinis informavimas - žmonėms bus suteikiama žinių apie jų profesijas, didins jų žinias ir įgūdžius;

- Profesinis švietimas ir mokymas - tai yra profesinių žinių atnaujinimas, kalbos ir darbo su informacinės technologijos įgūdžių įgijimas bei tobulinimas;

Galima teigti, kad ši priemonė pilnai atitinka žinių visuomenės elementą – „žmogiškąjį kapitalą“. Taigi, ši priemonė yra įnašas į žinių visuomenės plėtrą.

2.2. priemonė „Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių ugdymas“ atitinka „žmogiškąjį kapitalą“ šiais aspektais:

- gyventojų kompiuterinio raštingumo ugdymas;
- darbuotojų mokymas, kvalifikacijos tobulinimas ir perkvalifikavimas;
- dirbančiųjų kvalifikacijos tobulinimas, žinių lygio kėlimas.

Taigi, ši priemonė taip pat atitinka „žmogiškojo kapitalo“ keliamus siekius, nes yra išvardinta ir informacinės technologijos, ir žinių plėtojimas, ir jų kompetencijos kėlimas, siekiant adaptuotis prie gyvenimo sąlygų.

2.3. priemonė „Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija“ prisideda prie žinių visuomenės elemento „žmogiškasis kapitalas“ plėtros, nes įgyvendinant šią priemonę, numatyta investuoti į tokias veiklos grupes kaip „informacijos teikimas, profesinis konsultavimas, profesinis mokymas, perkvalifikavimas, kvalifikacijos kėlimas“. Šios investicijos prisideda prie „žmogiškojo kapitalo“ plėtros, nes jomis siekiama plėtoti žinias ir įgūdžius, kompetencijas sugebėti prisitaikyti prie greitai kintančio gyvenimo ir darbo sąlygų. Tačiau ši priemonė neprisideda prie gebėjimo naudotis informacinėmis technologijomis ir ji skirta ne visai visuomenės daliai (tik socialinės rizikos grupei, tai yra asmenys esantys įkalinimo įstaigose ir grįžę iš įkalinimo įstaigų, asmenys priklausomi nuo psichotropinių medžiagų, etninės mažumos ir pabėgėliai), todėl galima teigti jog ši priemonė tik iš dalies prisideda prie žinių visuomenės plėtros.

2.4. priemonė „Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas“ tik iš dalies atitinka „žmogiškąjį kapitalą“. Šioje priemonėje iškelta tik viena sąlyga, kuri atitinka kriterijų „plėtoti žinias ir įgūdžius“:

- suteikti galimybes kiekvienam jaunam žmogui įgyti jo gebėjimus atitinkantį išsilavinimą.

2.5. priemonėje „Žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje“ išskelti šie kriterijai, kurie atitinka žinių visuomenės pagrindinį elementą:

- magistrantų ir doktorantų, mokslininkų ir tyrėjų kvalifikacijos kėlimas ir jų kompetencijos palaikymas;
- žinių ir gebėjimų mokslo, technologijų, inovacijų srityse didinimas ir sklaida.

Ši priemonė tik iš dalies atitinka „žmogiškąjį kapitalą“, nes nėra kriterijaus: „gebėjimas naudotis informacinėmis technologijomis“, be to kvalifikacijos kėlimas skiriamas tik tam tikrai daliai asmenų.

4.7. priemonė „Mokymas“ atitinka „žmogiškojo kapitalo“ keliamus kriterijus, nes joje išskelti šie teiginiai:

- pakelti profesinę asmenų, kurie dirba žemės ūkio sektoriuje ir verčiasi susijusia su kaimo plėtros priemonėmis veikla, kvalifikacija;
- apmokyti naudotis informacinėmis technologijomis;
- organizuoti įvairius mokymo kursus.

Žinių visuomenėje šie teiginiai atitinka „žmogiškojo kapitalo“ siekius: naudojimasis informacinėmis technologijomis, žinių plėtojimas, kompetencija prisitaikyti prie gyvenimo sąlygų. Tačiau vėl gi ši priemonė skirta tik tam tikrai visuomenės daliai.

5.2. priemonė - „Programos viešumas ir vertinimas (Europos Socialinis fondas)“. Čia iškeliamas tik vienas „žmogiškojo kapitalo“ kriterijus: „plėtoti žinias ir įgūdžius“, todėl ji tik iš dalies atitinka žinių visuomenę:

- teikti informaciją apie struktūrinių fondų ir BPD tikslus bei laimėjimus šalyse ir skatinti visuomenę jais domėtis.

Žmogiškasis kapitalas tik iš dalies aptariamas BPD dokumente. Atlikus savarankišką analizę randamos tik šešios priemonės, kurios arba atitinka arba tik iš dalies atitinka „žmogiškojo kapitalo“ keliamus kriterijus, kurie pavaizduojami lentelėje (žiūrėti 3 lentelė):

- naudojimasis informacinėmis technologijomis (rasta trijose priemonėse 2.1., 2.2., 4.7.)
- žinių ir įgūdžių plėtojimas (rasta visose priemonėse 2.1., 2.2., 2.3., 2.4., 2.5, 4.7., 5.2)
- kompetencijos sugebėti prisitaikyti prie greitai kintančių gyvenimo ir darbo sąlygų (rasta penkiose priemonėse 2.1., 2.2., 2.3., 2.5., 4.7.)

3 lentelė. „Žmogiškasis kapitalas BPD priemonėse“

Žmogiškojo kapitalo kriterijai	BPD priemonės						
	2.1.	2.2.	2.3.	2.4.	2.5.	4.7.	5.2.
Gebėjimas naudotis informacinėmis technologijomis	+	+	-	-	-	+	-
Gebėjimas plėtoti žinias ir įgūdžius	+	+	+	+	+	+	+
Gebėjimas plėtoti kompetencijas sugebėti prisitaikyti prie greitai kintančių gyvenimo ir darbo sąlygų	+	+	+	-	+	+	-

4.2. Mokymasis visą gyvenimą BPD priemonėse

Šiuolaikiniame pasaulyje mokslas įgyja vis didesnę reikšmę, nes spartūs gyvenimo pokyčiai reikalauja įgyti naujų žinių ir įgūdžių. Taigi, vis didesnę reikšmę įgyja mokymasis visą gyvenimą. Mokyti svarbu, nes Europa eina link žiniomis grindžiamos visuomenės ir ekonomikos. Labiau nei, bet kada žmogus turi planuoti savo gyvenimą, nes iš jo tikimasi aktyvios visuomeninės veiklos. Mokymosi visą gyvenimą pagrindiniai tikslai: skatinti aktyvų pilietiškumą ir didinti galimybę įsidarbinti.

Išnagrinėjus BPD atrinktos šios priemonės, kurios atitinka žinių visuomenės elementą - „mokymasis visą gyvenimą“.

2.4. priemonė. Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas.

3.3. priemonė. Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra.

„Mokymasis visą gyvenimą“ nėra nagrinėjamas daugelyje priemonių, nes ši žinių visuomenės elementą labiausiai ir išsamiausiai atskleidžia 2.4. priemonė. Joje pateikiami šie siekiai:

- suteikti galimybes kiekvienam jaunam žmogui įgyti jo gebėjimus atitinkantį išsilavinimą;
- užtikrinti, kad švietimo, profesinio ugdymo ir praktinio mokymo, mokslo ir aukštojo išsilavinimo sistema atitiktų kintančius ekonomikos bei verslo poreikius;
- sukurti švietimo, profesinio ugdymo ir praktinio mokymo, mokslo ir aukštojo išsilavinimo sistemos žmogiškąjį kapitalą.

3.3. priemonė atitinka žinių visuomenės elementą „mokymasis visą gyvenimą“, nes šios priemonės vienas iš uždavinių yra siekti:

- sudaryti palankias sąlygas per informacinės visuomenės plėtrą pereiti prie žinių visuomenės;
- informacinės visuomenės pagalba puoselėti mokymosi visą gyvenimą kultūrą.

Taigi žinių visuomenės elementas „mokymasis visą gyvenimą“ apima tik dvi BPD priemones - 2.4 ir 3.3. Galima teigti, kad 2.4. priemonėje labiausiai akcentuojamas mokymasis visą gyvenimą, tai tikrai pateisina ir skatina žinių visuomenės kūrimąsi.

4.3. Mokslinių tyrimų vystymas BPD priemonėse

Moksliniai tyrimai turi didelę reikšmę kiekvienos valstybės technologijų ir inovacijų srityse. Todėl tai gana svarbus aspektas, nes kiekviena šalis turi siekti didinti savo tyrimų potencialą, plėtoti pažangias technologijas bei inovacijas, skatinti jų diegimą pramonėje ir versle.

Išnagrinėjus BPD, išskirtos šios dvi priemonės, kuriose nustatytas žinių visuomenės elementas „mokslinių tyrimų vystymas“:

- 2.5. priemonė. Žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje
- 3.1. priemonė. Tiesioginė parama verslui.

2.5. priemonės vienas iš uždavinių yra vykdyti mokslinių tyrimų ir eksperimentinę plėtrą, o tai visapusiškai apima žinių visuomenės elementą „mokslinių tyrimų vystymą“. Taigi ši priemonė skatina žinių visuomenės plėtrą.

Kita priemonė 3.1. taip pat atskleidžia „mokslinių tyrimų vystymą“, nes šioje priemonėje vienas iš iškeltų uždavinių yra:

- padidinti mokslinių tyrimų potencialą;

Šios priemonės remiama veikla yra mokslinių tyrimų ir plėtros veikla (taikomieji tyrimai ir technologinė plėtra).

4.4. Informacinės technologijos BPD priemonėse

Informacinės technologijos tai priemonių visuma, kurios pagalba apdorojama, perduodama informacija. Siekiant konkuruoti su kitais ir būti pastebimiems kitų, būtina modernizuoti informacines technologijas, nes be jų sunku būtų įsivaizduoti žinių visuomenės plėtojimą. Informacinės technologijos tampa visos ekonomikos, vis labiau grindžiamos žiniomis ir informacija, augimo varikliu [4].

BPD buvo rastos šios priemonės, kurios atitiko žinių visuomenės elementą „informacinės technologijos“:

1.5. priemonė. Darbo rinkos, švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų institucijų bei socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra (papildanti Europos socialinio fondo remiamas priemonės).

- 3.1. priemonė. Tiesioginė parama verslui.

3.3. priemonė. Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra.

1.5. priemonė tinka žinių visuomenei elementą „informacinės technologijos“, nes šios priemonės vienas iš uždavinių yra panaudoti visas informacijos technologijų (IT) teikiamas galimybes tobulinti švietimo prieinamumą ir mokymo teikimą kaimo vietovių gyventojams, gerinti mokymosi visą gyvenimą ir darbo rinkos paslaugų kokybę. Taigi, ši priemonė padeda iš dalies vystyti žinių visuomenę.

BPD 3.1. priemonėje atrinkti tokie teiginiai, kurie atitinka žinių visuomenės elementą „informacinės technologijos“:

- Naujų technologijų ir inovacijų diegimas;
- IT metodų, informacinių sistemų ir duomenų bazių kūrimas ir įdiegimas įmonėse;
- Modernių informacijos technologijų ir elektroninio verslo plėtra.

Verslo plėtros priemonėje akcentuojama informacinių technologijų nauda, o tai skatina kurtis žinių visuomenę.

3.3. priemonė “Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra” tiesiogiai atspindi žinių visuomenės elementą “informacinės technologijos”. Jau pats pavadinimas apie tai sako. Taigi, atrinkti tokie teiginiai, kurie atitinka žinių visuomenę:

- Užtikrinti galimybes šalies gyventojams įgyti IT žinių ir įgūdžių, gauti informaciją, studijuoti ir tobulinti gebėjimus naudoti naujas technologijas ir tuo užtikrinti išliekamų darbo vietų kūrimą;
- Plėtoti elektronines viešąsias paslaugas ir plėsti internete esančius viešosios informacijos šaltinius.
- Pritaikyti programinę įrangą vietos vartotojų poreikiams.

Žinių visuomenei plėtoti šios BDP priemonės reikalingos, nes be informacinių technologijų žinių visuomenės plėtojimas būtų sudėtingas ir ilgas procesas. Šiuolaikiniame pasaulyje informacinės technologijos užima gana svarbią vietą visuomenės gyvenime. Taigi, žinių visuomenės elementas „informacinės technologijos“ BPD priemonėse svarbus daugelyje sričių.

4.5. Užtikrinta galimybė gyventojams įgyti žinių BPD priemonėse

Kiekvienam gyventojui turi būti užtikrinta, tai, kad jie gautų žinių. Žinių įgijimas svarbus procesas žinių visuomenės plėtrai. Be žinių įsigijimo, be jų dalinimosi nesivysto žinių visuomenė. Šioje dalyje išanalizavus BPD buvo atrinktos šios priemonės, kurios atitinka žinių visuomenės elementą „užtikrinta galimybė gyventojams įgyti žinių“:

1.5. priemonė. Darbo rinkos, švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų institucijų bei socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra (papildanti Europos socialinio fondo remiamas priemonės).

2.1. priemonė. Įsidarbinimo gebėjimų ugdymas;

2.4. priemonė. Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas;

3.3. priemonė. Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra.

4.7. priemonė. Mokymas;

1.5. priemonės vienas iš pagrindinių tikslų plėtoti švietimo infrastruktūrą, suteikiant galimybę įgyti žinių. Šioje priemonėje atrinktas tik vienas teiginys, kuris atitinka žinių visuomenės elementą „užtikrinta galimybė gyventojams įgyti žinių“:

- Užtikrinti švietimo, profesinio rengimo, mokslo ir studijų ir socialinių paslaugų prieinamumą.

Šios priemonės pagalba bus gerinama švietimo kokybė, o tai skatins įgyti žinių ir plėtos žinių visuomenę.

2.1. priemonės „Įsidarbinimo gebėjimų ugdymas“ pagalba bus siekiama mažinti bedarbių ir bedarbiams padės prisitaikyti, integruotis į darbo rinką. Kadangi, šios priemonės prioritetinės sritys yra profesinis informavimas, orientavimas ir konsultavimas bei profesinis švietimas ir mokymas, tai ši priemonė skatina gyventojus įgyti žinių. Ši priemonė skatina žinių visuomenės plėtrą ir atitinka „užtikrinti galimybes gyventojams įgyti žinių“.

2.4. BPD priemonėje buvo atrinkti žinių visuomenės plėtrai atitinkantys teiginiai:

- suteikti galimybes kiekvienam jaunam žmogui įgyti jo gebėjimus atitinkantį išsilavinimą;
- sudaryti sąlygas ugdyti mokytojų, dėstytojų pagrindinius gebėjimus (tobulinti kompiuterinį raštingumą, mokytis kalbų), skatinti susipažinti su naujomis technologijomis,

Šie teiginiai parodo, kad bus siekiama gyventojams užtikrinti galimybes įgyti žinių, o tai atitinka žinių visuomenės elementą „užtikrinta galimybė gyventojams įgyti žinių“.

3.3. priemonėje akcentuojama, tai, kad bus sudaromos sąlygos informacinės ir žinių visuomenės plėtrai. Atrinkti tokie teiginiai:

- užtikrinti galimybes šalies gyventojams įgyti IT žinių ir įgūdžių, gauti informaciją, studijuoti ir tobulinti gebėjimus naudoti naujas technologijas ir tuo užtikrinti išliekamųjų darbo vietų kūrimu;
- pritaikyti programinę įrangą vietos vartotojų poreikiams, suteikti jiems galimybes gauti išsamią, patikimą ir aktualią informaciją lietuvių kalba;

- užtikrinti galimybes visiems šalies gyventojams, nepaisant jų socialinės būklės ar geografinės padėties, naudotis informacinėmis technologijomis ir šių technologijų teikiamais informaciniais ištekliais.

Šioje priemonėje akcentuojama žinių įgijimo svarba. Gyventojai skatinami naudotis informacinėmis technologijomis, kad įgytų naujų žinių. Taigi, ši priemonė pilnai atitinka žinių visuomenės elementą „užtikrinta galimybė gyventojams įgyti žinių“.

4.7. priemonė „Mokymas“ jau pati savaime nusako, kad mokymas suteikia žinias. Šioje priemonėje akcentuojama mokymo svarba, kuri užtikrina ūkininkams ir kitiems asmenims, susijusiems su žemės, miškų ūkio ar alternatyvia žemės ūkiui veikla, teorines ir taikomąsias žinias. Ši priemonė tik iš dalies atitinka žinių visuomenės elementą „užtikrinta galimybė gyventojams įgyti žinių“, nes čia apibrėžta tik viena gyventojų dalis – ūkininkai ir su šia veikla susiję asmenys. Kitiems gyventojams ši priemonė netaikoma.

Atlikus savarankišką BPD analizę žinių visuomenės elementui „užtikrinta galimybė gyventojams įgyti žinių“ buvo atrinktos penkios priemonės: 1.5., 2.1., 2.4., 3.3., 4.7. Taigi, galima daryti prielaidą, kad BPD tik iš dalies užtikrina gyventojams galimybę įgyti žinių.

4.6. Efektyvus žinojimo sukūrimas, įsisavinimas, paskirstymas ir panaudojimas BPD priemonėse

Žinių visuomenės elemento „efektyvus žinojimo sukūrimas, įsisavinimas, paskirstymas ir panaudojimas“ BPD priemonės neremia, nes žinojimas yra žmogaus įgytas ir įsisavinamas individualiai. Žinojimas nėra užfiksuojama kokiose nors priemonėse ar dokumentuose. Žinojimas yra kiekvieno žmogaus pažintinis gebėjimas. Žmogaus neįmanoma priversti įgyti žinių, jei jis to nenori. Daugybė seminarų, mokymų, išleistų knygų nesukurs efektyvaus žinojimo, kuris priklauso nuo pačio žmogaus.

4.7. Tyrimo apibendrinimas

BPD dokumento tyrimas, siekiant išsiaiškinti Europos Sąjungos struktūrinių fondų įtaką žinių visuomenės vystymui, padėjo apžvelgti kiek teoriškai šie fondai įtakoja žinių visuomenės plėtrą Lietuvoje.

Pagal atlikto BPD tyrimo rezultatus buvo sudaryta lentelė (žiūrėti 4 lentelę), kurioje išskirti žinių visuomenės elementai ir BPD priemonės bei jų atitikimas šiems elementams.

Lentelė Nr. 4 „Žinių visuomenės elementai BPD priemonėse“

Žinių visuomenės elementai	BPD priemonės									
	1.5.	2.1.	2.2.	2.3.	2.4.	2.5.	3.1.	3.3.	4.7.	5.2.
1. Žmogiškasis kapitalas	-	atitinka	atitinka	Iš dalies	Iš dalies	Iš dalies	-	-	atitinka	Iš dalies
2. Mokymasis visą gyvenimą	-	-	-	-	atitinka	-	-	atitinka	-	-
3. Mokslinių tyrimų vystymas	-	-	-	-	-	atitinka	atitinka	-	-	-
4. Informacinės technologijos	Iš dalies	-	-	-	-	-	atitinka	atitinka	-	-
5. Užtikrinta galimybė gyventojams įgyti žinių	atitinka	atitinka	-	-	atitinka	-	-	atitinka	Iš dalies	-
6. Efektyvus žinojimo sukūrimas, įsisavinimas, paskirstymas ir panaudojimas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

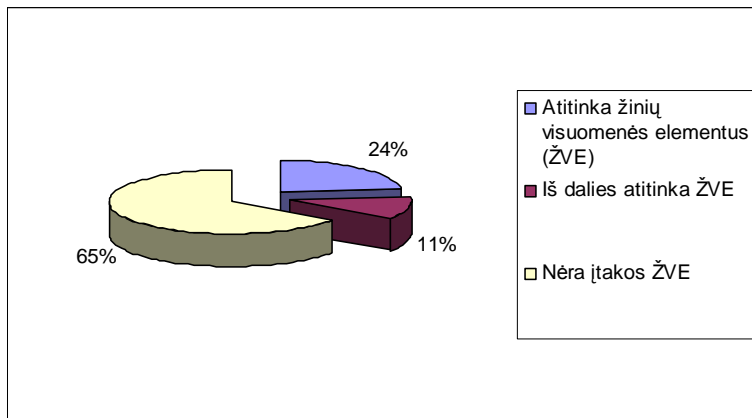
Taigi atlikus BPD analizę, buvo atrinktos tik 10 priemonių (žiūrėti 4 lentelė), kurios iš dalies ar visiškai atitinka žinių visuomenės elementus. Labiausiai plėtojamas „žmogiškasis kapitalas“. Šis elementas randamas net šešiose priemonėse (2.1., 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 4.7., 5.2.). Kitas elementas „užtikrinta galimybė gyventojams įgyti žinių“ randamas penkiose priemonėse. „Informacinės technologijos“ – trijose priemonėse (1.5., 3.1., 3.3.). „Mokymasis visą gyvenimą“ randamas dvejose priemonėse (2.4., 3.3.). „Mokslinių tyrimų vystymas“ – dvejose priemonėse (2.5., 3.1.). Na, o „efektyvus žinojimo sukūrimas, įsisavinimas, paskirstymas ir panaudojimas“ priemonėse nerandamas, nes kaip minėta žinojimą gali įsisavinti tik pats žmogus, jei jis nenorės, jis neįgys žinių, tai turi vykdyti pats žmogus.

Ištyrus žinių visuomenės elementus nustatyta, kad BPD priemonėse yra galimybė atpažinti žinių visuomenės plėtojimo pėdsakų (žiūrėti lentelė 4). Tačiau išanalizavus, pagal ką bus vertinamas šių priemonių pasiekimo efektyvumas, nustatyta, kad pasiekimo rodikliuose ir rezultatų rodikliuose minimi tik tokie pasiekimai, kurie atspindi kiekybines išraiškas. Tai yra, kad šių priemonių pagalba bus surengta daug mokymų, seminarų, įsigyta daug informacinių technologijų, tačiau efektyvaus jų panaudojimo nieks neužtikrina ir nestebi.

Pagal atliktą tyrimą, galima nustatyti, kad daugelis BPD priemonių neįtakoja žinių visuomenės elementų (ŽVE). Pagal lentelę Nr. 4 „Žinių visuomenės elementai BPD priemonėse“ buvo paskaičiuota kiek priemonių atitinka, kiek iš dalies atitinka ir kiek neįtakoja žinių visuomenės elementų (žiūrėti 1 grafiką). Paskaičiavus nustatyta, kad daugiausiai atrinktų priemonių neįtakoja žinių visuomenės elementų (65 %), 24 % atitinka žinių visuomenės elementus, o 11 % tik iš dalies atitinka. Iš to seka išvada, kad BPD priemonės mažai ar tik iš dalies prisideda prie žinių visuomenės plėtros. Tam skiriama nepakankamai

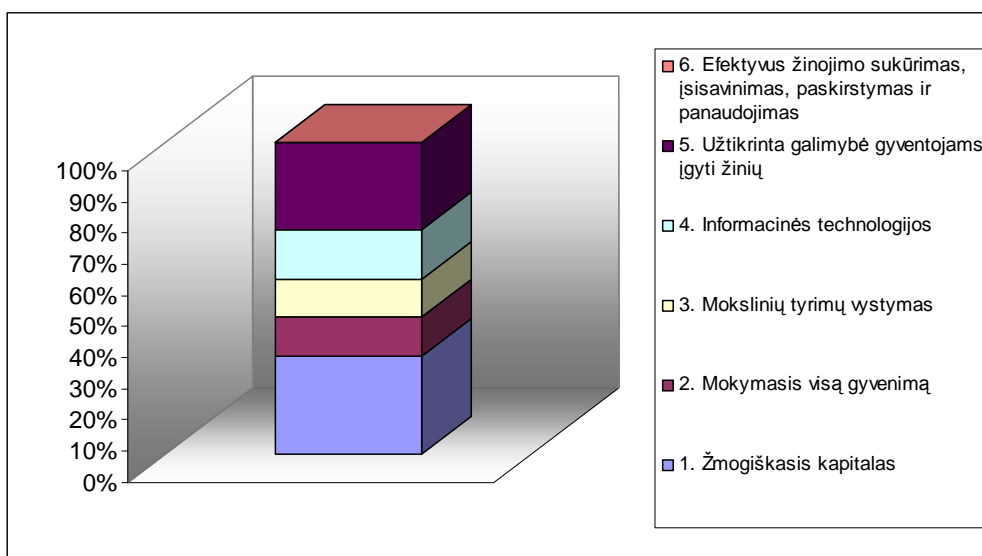
dėmesio. Reali situacija skiriasi nuo to kas yra rašoma ir planuojama vykdyti pagal BPD ir kitus Lietuvos prisiimtus valstybės įsipareigojimus, siekiant vystyti žinių visuomenę.

1. grafikas. „BPD priemonių atitikimas žinių visuomenės kontekste“

Kitame grafike (žiūrėti 2. grafiką), pagal atliktą tyrimą, grafiškai pavaizduoti žinių visuomenės elementų proporcingas pasiskirstymas. Grafike stulpelis atitinka žinių visuomenę, susidedančią iš šešių elementų. Daugiausiai BPD priemonių atitinka žinių visuomenės elementą „žmogiškasis kapitalas“. Na, o apskritai nerastas elementas „efektyvus žinojimo sukūrimas, įsisavinimas, paskirstymas ir panaudojimas“. Kaip jau minėta šis elementas negali būti remiamas jokiais fizinėmis priemonėmis, tai žmogaus valdomas procesas. Tai vienas iš svarbesnių žinių visuomenės elementų. Taigi, galima daryti prielaidą, jog BPD remia tikrai fiziškai apčiuopiamus žinių visuomenės plėtros elementus, tokius kaip informacinės technologijos, mokymai ir pan.. Žmogaus sprendimo priimti tas žinias ar skleisti BPD neįtakoja.

2. grafikas. „Žinių visuomenės elementai BPD priemonėse“

5. LIETUVOS PATIRTIS ĮSISAVINANT STRUKTŪRINIŲ FONDŲ LĖŠAS SIEKIANT PLĖTOTI ŽINIŲ VISUOMENĘ

2004 metais Lietuva tapusi ES nare, įgijo galimybę pasinaudoti ES struktūrinių fondų teikiama finansine parama. Taigi šioje darbo dalyje aptarsime Lietuvos patirtį, įsisavinant ES struktūrinių fondų lėšas, siekiant plėtoti žinių visuomenę bei kelis projektus, kurie galima teigti siekia plėtoti žinių visuomenę.

5.1. BPD priemonių tikslai atitinkantys esamą žinių visuomenės plėtros situaciją Lietuvoje

ES struktūrinių fondų finansinės paramos teikimo Lietuvoje sritys nustatytos Lietuvos 2004 – 2006 metų bendrajame programavimo dokumente (BPD).

BPD nurodoma, kad paramos informacinių technologijų ir infrastruktūros plėtrai tikslas yra suskurti būtinas sąlygas informacinės, žinių visuomenės plėtrai, kuri paskatintų šalies ekonomikos augimą, suteiktų žmonėms naudotis informacinėmis ir ryšių technologijomis (IRT) įvairiose gyvenimo srityse ir kartu skatintų mokymąsi visą gyvenimą. Konkretūs paramos tikslai:

Elektroninės demokratijos plėtra

Viešojo administravimo sąnaudų mažinimas

Informacinių technologijų pritaikymas prie vietinių Lietuvos vartotojų poreikių (pateikiant lietuvių kalba informaciją)

Sudaryti sąlygas visiems šalies gyventojams naudotis IRT, informacijos ištekliais ir kt. [21].

Tačiau reikia žvelgti į realią situaciją Lietuvoje. Ar išskelti BPD priemonių tikslai atitinka esamą žinių visuomenės plėtros situaciją? Projekte „Lietuvos Nacionalinėje Bendrojoje Strategijoje: Lietuvos 2007 – 2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvergencijos tikslui įgyvendinti“ [41] apžvelgta BPD lėšų panaudojimo ir išskeltų tikslų įgyvendinimo esama būklė ir tendencijos. Šioje strategijoje atsižvelgta į šiuos, su žinių visuomenės plėtra susijusius ir įgyvendinamus kriterijus: švietimas, moksliniai tyrimai, informacinės technologijos.

Lietuvos švietimo sistema pagal daugelį rodiklių laikoma gana gerai išvystyta ir nedaug atsilieka nuo ES šalių vidurkio ar jį net lenkia. Didžioji dalis jaunimo įgyja aukštąjį išsilavinimą, tačiau išsilavinimo kokybė ir įgyta kompetencija nepakankamai atitinka verslo ir visuomenės poreikius.

Aukštajam mokslui skiriama gana didelė BVP dalis, bet lėšų, tenkančių vienam studentui, kiekis yra vienas mažiausių Europos Sąjungoje. Aukštosiose mokyklose, sudarant studijų programas mažai skiriama dėmesio analitiko, vadovo, tyrėjo gebėjimų ugdymui. Studentams dėstomos disciplinos neatitinka realios paklausos. Tai yra į studijų programas įtraukiami dalykai mažai naudojami šiandieninėje praktikoje. Dabartinė rengiamų kvalifikacijų struktūra neatitinka realių darbo rinkos poreikių.

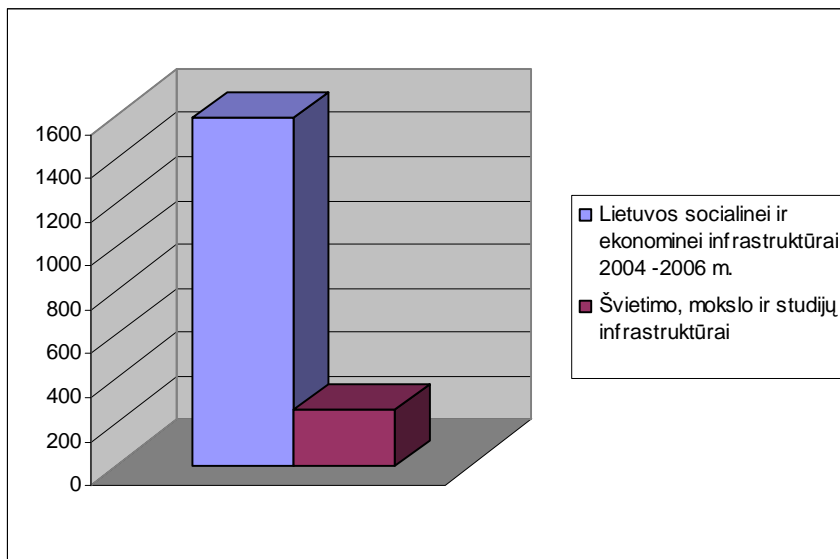
Be to, nepaisant jaunimo aktyvumo siekiant viduriniojo ir aukštojo mokslo, Lietuvos **mokymosi visą gyvenimą** rodikliai yra vieni prasčiausių ES: 2005 m. tęstiniame mokyme Lietuvoje dalyvavo beveik dvigubai mažesnė suaugusiųjų dalis nei ES. Suaugusiųjų dalyvavimas visose – formaliojo, neformaliojo – švietimo formose ir net savišvietos lygis yra žemas, tačiau prasčiausiai dalyvaujama neformaliajame mokyme. *Eurostat* duomenimis, Lietuvoje žemesnės kvalifikacijos asmenys dalyvauja tęstiniame mokyme kelis kartus rečiau nei turintys aukštesnę kvalifikaciją ir tai yra nerimą keliantis ženklas ūkio sektoriams, kurie stipriau priklauso nuo darbininkiškų profesijų darbuotojų. Darbininkų rengimas ir perkvalifikavimas yra silpniausia suaugusiųjų švietimo grandis.

Gana svarbią reikšmę turi testinis mokymas ir mokymosi visą gyvenimą poreikis. Tačiau Lietuvos švietimo sistemos spragos, trukdo vyksti šioms švietimo reformoms: tiek profesinio mokymo, tiek aukštojo mokslo įstaigos teikia mažai tęstinio mokymo paslaugų, švietimo sistema yra pernelyg uždara, per lėtai mokosi ir prisitaiko prie kintančių poreikių.

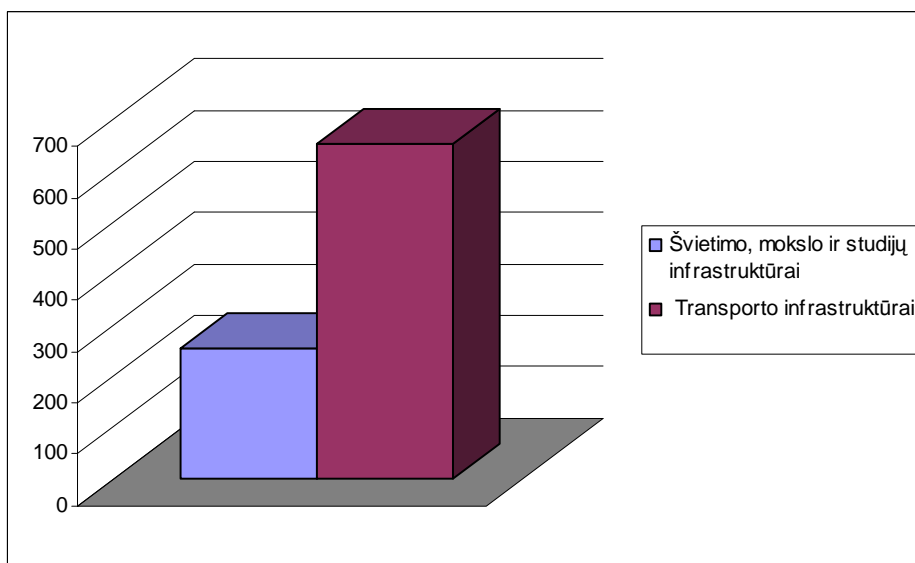
Lietuvoje gana plačiai ir tolygiai išvystytas profesinio rengimo įstaigų tinklas, tačiau yra pasenusi techninė bazė, todėl neužtikrinama, kad parengtų absolventų praktinės žinios bei įgūdžiai atitiktų darbo rinkos poreikius, trūksta visų švietimo lygmenų įstaigų bendradarbiavimo tarpusavyje ir su darbdaviais, kuris leistų efektyviau ir profesionaliau parengti reikiamos kvalifikacijos darbuotojus.

Lietuvoje švietimo sistemai skiriama nepakankamai lėšų iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų, pavyzdžiui vien tik peržvelgus į dabartinį Europos Sąjungos panaudotų ir skiriamų lėšų įgyvendinimą šiai dienai [2; žiūrėti 2 priedas BPD ataskaita 2007 04 30], Socialinės ir ekonominės infrastruktūros prioriteto Nr. 1 plėtrai skiriama didžiausias finansavimas 1585,2 mln. litų, tačiau paskirstant lėšas 1.5 priemonei „Švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų institucijų infrastruktūros plėtra“ skiriama labai maža dalis lėšų (žiūrėti 1 grafikas). Lyginant 1.5. priemonės finansavimą su 1.1. priemonės „Transporto infrastruktūros prieinamumo ir paslaugų kokybės gerinimas“ finansavimu, matome, kad 1.1. priemonei skiriama 655,4 mln. litų, o 1.5. priemonei skirta tik 253,8 mln. litų (žiūrėti 2 grafikas). Taigi, prioritetai skiriami ne švietimo ir žinių plėtrai, o transporto infrastruktūroms. SF lėšos per 2004-2006 m. neturėjo jokios ženklesnės įtakos Lietuvos švietimo ir mokslo plėtrai.

1. grafikas. “1.5. priemonės finansavimas 1 prioriteto kontekste”

2. grafikas. “1.1. ir 1.5. priemonių finansinis palyginimas“

Gana neblogai atlikta Švietimo ir mokslo ministerijos administruojamų BPD priemonių (1.5, 2.4, 2.5) rodiklių vertinimo ataskaita „Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos panaudojimo priežiūros rodiklių tinkamumo įvertinimas. Priežiūros rodiklių ataskaita“ [23]. Šioje ataskaitoje siekiama įvertinti pasiūlytų rodiklių pritaikomumą 2004 – 2006 m. periodui. Atlikus šių rodiklių įvertinimą nustatyta, kad dabartiniai BPD rodikliai pagrinde skirti tik Europos Komisijai atsiskaityti, nes jų kiekis ribotas, o tai lemia jų nepakankamumą, atsižvelgiant į plačią valstybės investicijų apimtį švietimo ir mokslo srityje. To

pasėkoje esami rodikliai nevisiškai atitinka tiek nacionalinius poreikius 2004 – 2006 m. laikotarpiui, tiek ruošiantis naujam programavimo laikotarpiui 2007 – 2013 m.

Lietuvoje veikia gana tankus **švietimo paslaugas** teikiančių įstaigų tinklas. Tačiau nuo Nepriklausomybės atkūrimo švietimo įstaigų infrastruktūros atnaujinimui ir plėtrai teko ypač mažai investicijų. Todėl daugeliu atvejų šių įstaigų turima infrastruktūra nebeatitinka besikuriančios žinių visuomenės poreikių, neleidžia užtikrinti pakankamos švietimo paslaugų kokybės. Nepaisant daugelio švietimo paslaugų prieinamumo ir kokybės rodiklių gerėjimo, Lietuva vis dar stipriai atsilieka nuo ES, ypač mokymosi visą gyvenimą srityje. Kad būtų pasiekta spartesnė pažanga šioje srityje, reikia toliau reformuoti švietimo sistemą, užtikrinant optimesnį turimų išteklių naudojimą, geresnę teikiamų paslaugų atitiktį paklausai. Šias reformas susiejus su investicijomis būtų galima pasiekti aukštesnį dirbančių ir į darbo rinką patenkančių asmenų kvalifikacijos lygį, kas užtikrintų didesnį užimtumo lygį, darbo produktyvumo (bei užmokesčio) augimą ir šalies ūkio plėtrą. Šie veiksniai turės didelę įtaką aukštesnei gyvenimo kokybei ir sanglaudai.

Žmogiškieji ištekliai mokslinių tyrimų srityje taip pat neatitinka dabartinių ir ateities ūkio poreikių. Mažas tyrėjų skaičius – lyginant, kokį procentą visų užimtųjų sudaro tyrėjai, matyti, kad Lietuva beveik du kartus atsilieka nuo ES vidurkio. Nors Lietuva turi vieną didžiausių pasaulyje santykinį studentų skaičių, šiuo metu Lietuvos mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros (toliau – MTTP) sektoriaus darbo jėga neatitinka šiuolaikinių šio sektoriaus poreikių tiek kiekybiniu, tiek kokybiniu aspektu. Tyrėjo profesija tebėra nepatraukli, o stebimas „protų nutekėjimas“ ateityje gali gerokai susilpninti šalies intelektinį potencialą, ūkio plėtros, ypač daug žinių reikalaujančiose srityse, perspektyvas.

Lietuvoje moksliniams tyrimams ir eksperimentinei (technologijų) skiriama taip pat mažai lėšų. Tai stabdo žinių visuomenės vystimąsi. Lietuvoje. Silpnas mokslo įstaigų ir universitetų bei ūkio subjektų bendradarbiavimas ne tik mokslinių tyrimų, bet ir studijų procese stabdo technologijų ir inovacijų atsiradimą. Lietuvos išradėjai pateikia ypač mažai patentinių paraiškų Europos patentų biurui ir Jungtinių Valstijų patentų biurui. Lietuvoje aukštas mokslinių tyrimų potencialas tam tikrose taikomųjų tyrimų srityse, formuojasi kompetencijos centrai ir tinklai, tačiau viešojo mokslinių tyrimų infrastruktūra juose išlieka menka ir nepakankama adekvačiai ūkio plėtrai reikalingų mokslinių tyrimų veiklai.

Lietuvoje sparčiai auga **informacinių ir elektroninių ryšių technologijų** (IRT) skaičius, tačiau tebėra gana didelė IRT naudojimo atskirtis: pagrindinė kompiuterių ir interneto vartotojų dalis yra jauni žmonės, gyvenantys didmiesčiuose, gaunantys sąlyginai dideles pajamas, tuo tarpu kaimiškose vietovėse labai mažas kompiuterius turinčių namų ūkių skaičius, nėra prieigos prie plačiajuosčio interneto ryšio galimybių. Taigi nėra galimybių vystytis žinių visuomenei. Lietuvoje dar kol kas informacinių technologijų plėtra turi spragų ir kol kas dar bandoma įdiegti į įvairias visuomenės plėtojamas sritis.

Projekte „Lietuvos Nacionalinėje Bendrojoje Strategijoje: Lietuvos 2007 – 2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvergencijos tikslui įgyvendinti“ [41] pagal SSGG (stiprybės, silpnybės, grėsmės, galimybės) analizę atrinkti tokie kriterijai, pagal kuriuos matome, kad Lietuvoje žinių visuomenės plėtra vykdoma nepakankamai:

Vidaus veiksniai: stiprybės ir silpnybės

Stiprybės:

- Didelis aukštojo mokslo, sveikatos priežiūros sistemų potencialas
- spartus informacinių technologijų ir elektroninių ryšių (IRT) sektoriaus augimas,
- aukštas užimtų gyventojų išsilavinimas
- Lietuvoje didesnė jaunimo dalis nei vidutiniškai ES baigia bendrojo lavinimo įstaigas, mažesnė dalis anksti nustoja mokytis
- Aukštas mokslinių tyrimų potencialas tam tikrose taikomųjų tyrimų srityse, formuojasi kompetencijos centrai ir tinklai;

Silpnybės:

- Efektyvaus ryšio tarp aukštojo mokslo ir verslo nebuvimas
- Didėjantis kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas, lydimas esamos darbo jėgos ir gyventojų kvalifikacijos neatitikties darbo rinkos ir žinių visuomenės poreikiams
- Žemas mokymosi visą gyvenimą lygis, menkas švietimo sistemos prisitaikymas teikti tęstinio mokymo paslaugas bei bendradarbiavimas su partneriais
- Platus, tačiau neoptimalus švietimo ir mokslo institucijų tinklas, skurdi jų bazė

Žvelgiant į ateitį, yra laikomasi nuostatos, jog sparčią ūkio plėtrą, gerovės kūrimą bei kokybiškas darbo vietas gali garantuoti tik ekonomika, besiremianti aktyviu žinių kūrimu bei jų pritaikymu ir tai daryti gebančiais žmonėmis.

Taigi Lietuvoje pagrindinės investicijos turi būti į Lietuvos žmonių išteklius bendrąją prasme ir darbo jėga konkrečiai. Lietuvoje gana išsilavinusi darbo jėga, tačiau reikėtų sumažinti tokias silpnybes kaip kvalifikacijos neatitikimą darbo rinkos bei žinių visuomenės poreikiams ir mažėjančią kvalifikuotos darbo jėgos pasiūlą. Reikia siekti spartesnės žinių ekonomikos plėtros Lietuvoje.

Produktyviosios žinios, kaip ekonomikos pagrindas, yra kaupiamos ir nuolat atnaujinamos, ir šis ekonomikos išteklius yra unikalus, nes nėra išsemiamas kaip materialieji ištekliai. Produktyvių žinių

kaupimas, sklaida ir efektyvus panaudojimas yra tiesiogiai susiję su aktyviu inovacijų, verslumo ir kūrybiškumo visose visuomenės gyvenimo bei ūkio srityse skatinimu, palankių sąlygų darbo jėgai konkurencingai dalyvauti žiniomis ir inovacijomis grindžiamoje kūrybingoje ekonomikoje sudarymu. Tad šiandienos valstybėje gebėjimas orientuotis į visuomenę, tinkamai panaudojančią turimus žinių išteklius, tampa sėkmingą šalies ūkio plėtrą lemiančiu veiksniu. **Žinių visuomenės plėtra** – kaip visuomenės, grindžiančios savo veiklą žiniomis, – yra pagrindinis ekonomikos plėtros, darbo vietų kūrimo ir socialinės gerovės veiksnys ilguoju laikotarpiu.

Žinių visuomenės sukūrimas Lietuvoje yra ilgo laikotarpio prioritetas, nurodantis esminį uždavinį investicijoms pagal šią prioritetinę kryptį – sukurti aktyviai darbo rinkoje dalyvaujančią visuomenę, kurios visi nariai nuolat aktyviai įgyja, atnaujina, plečia savo kompetencijas ir produktyviai taiko jas šalies ūkyje. Žvelgiant į trumpesnį laikotarpį, žinių visuomenės kūrimas reikalauja aktyvaus investavimo siekiant teigiamų pokyčių keliose esminėse srityse: įgyvendinant šią prioritetinę kryptį, bus siekiama šių pagrindinių uždavinių:

- 1) pritraukti ir išlaikyti žmones darbo rinkoje;
- 2) siekti aktyvesnio mokymosi visą gyvenimą;
- 3) plėtoti aukščiausios kvalifikacijos darbo jėgą;
- 4) siekti efektyvesnio viešojo administravimo.

5.2. Projektų pavyzdžiai

Lietuvoje projektų, kuriuos galime įvardinti kaip siekiančius plėtoti žinių visuomenę, yra tikrai nedaug. Šioje darbo dalyje pateikiami keli projektai, kurie buvo sėkmingai įgyvendinti ar dar tebėra įgyvendinami:

- Švietimo plėtros fondo vykdomas projektas „Pradinių klasių ir specialiojo ugdymo pedagogų kompetencijų taikyti IKT ir inovatyvius mokymo(si) metodus tobulinimas“;
- Viešosios įstaigos Saulėtekio slėnis vykdomas projektas „Saulėtekio verslumo mokykla“;
- Lietuvos darbo biržos prie LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgyvendinamas projektas „Bedarbių ir asmenų, išpėtų apie atleidimą, profesinio rengimo plėtra“.

Taigi, siekiant parodyti tų projektų indelį į žinių visuomenės plėtrą, aptarsime šiuos projektus išsamiau.

Pagal 2.4 priemonę „Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas“ 2007-05-04 dienai viso projektų yra 192. Dauguma jų skirti žmonių kvalifikacijos kėlimui, tobulinimui. Vienas tokių yra Švietimo plėtros

fondo vykdomas projektas „Pradinių klasių ir specialiojo ugdymo pedagogų kompetencijų taikyti IKT ir inovatyvius mokymo(si) metodus tobulinimas“. Šiam projektui įgyvendinti buvo skirta 4 568 034,00 Lt ES struktūrinių fondų lėšų.

Projekto tikslas yra sukurti prielaidas sėkmingam informacinių komunikacinių technologijų bei inovatyvių mokymo ir mokymosi metodų diegimui, pritaikant šias priemones pradinio ir specialiojo ugdymo sistemos tobulinimui. Projekto metu numatyta:

- tobulinti pradinių klasių ir specialiojo ugdymo pedagogų kvalifikaciją informacinių komunikacinių technologijų ir inovatyvių ugdymo metodų taikymo srityse;
- turtinti su jų taikymu susijusią metodinę, mokymo ir mokymosi bazę, kuri apima: metodinių leidinių leidybą, nuotolinio mokymo kursų sukūrimą; mokomųjų kompiuterinių priemonių įrengimą; kompiuterinių mokymo priemonių bei nuotolinio mokymo metodinės medžiagos publikavimą internete, prieigos prie šių priemonių užtikrinimą visoms 75 projekte dalyvaujančioms mokykloms;
- atlikti informacinių komunikacinių technologijų ir inovatyvių ugdymo metodų taikymo Lietuvoje ir užsienyje situacijos ir perspektyvų, taip pat projekto veiksmingumo tyrimus, parengti ataskaitas bei rekomendacijas;
- viešinti su projekto įgyvendinimu susijusią informaciją: sukurti ir palaikyti projekto interneto svetainę, parengti ir išleisti projekto informacinius bukletus, lankstinukus, plakatus, brošiūras, įrengti projekto informacijos viešinimo standus, publikuoti straipsnius spaudoje, organizuoti informacinį seminarą, sklaidos seminarus apskrityse, konferencijas [47].

Projekto metu per 11 mėnesių, nuo 2006 05 09 iki 2007 03 20, pradėtos ir vykdomos beveik visos projekto veiklos, išskyrus nuotolinius mokymus, kurie turėtų prasidėti 2007 m. rudenį.

Nuo 2006 05 09 iki 2007 03 20 atlikti darbai:

- parengtos ir Mokytojų kompetencijos centro patvirtintos 2 švietimo konsultantų pradiniam ir specialiajam ugdymui programos, parengta medžiaga konsultantų mokymui,
- organizuotas įžanginis ir 6 švietimo konsultantų rengimo seminarai,
- atliktas mokslinis tyrimas „Elektroninis ugdymo turinys ir paslaugos, skirtos pradiniam ir specialiajam ugdymui Lietuvoje ir užsienyje (situacijos analizė ir plėtros perspektyvos)“,
- sukurta projekto interneto svetainė (adresas: <http://inovacijos.pedagogika.lt>), virtualioje aplinkoje suburta virtuali mokytojų bendruomenė (http://ejournal.emokykla.lt/virtuali_bendruomene),
- išleisti 3 projekto informaciniai leidiniai, paskelbti 5 straipsniai, projekto mokyklose įrengti projekto informacijos viešinimo standai [47].

Europos Sąjungos struktūrinių fondų portale www.esparama.lt šis projektas laikomas sėkmingu todėl, kad sprendžiamos labai aktualios problemos ir vykdomi itin reikšmingi Lietuvos švietimui darbai. Projekto veikla įgyvendinama pagal numatytą planą.

Šis projektas skatina vystyti žinių visuomenę šiais aspektais:

- informacinių technologijų įdiegimas švietimo sistemoje, siekiant prisitaikyti prie besikeičiančių gyvenimo sąlygų.
- Pedagogų perkvalifikavimas ir mokymai, siekiant įgyti naujų žinių.

Pagal 2.5 priemonę „Žmoniškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje“ 2007-05-04 dienai viso projektų yra 103. Vienas iš tokių projektų yra Viešosios įstaigos Saulėtekio slėnis vykdomas projektas „Saulėtekio verslumo mokykla“, kuriam įgyvendinti skirta 1 130 003,00 Lt ES struktūrinių fondų lėšų.

Projekto tikslas yra sukurti Saulėtekio slėnio žinių ekonomikos branduolyje nuolat veikiančią praktinių mokymų ir konsultacijų struktūrą, skirtą studentų, tyrėjų ir mokslininkų verslumo skatinimui, instrumentinių, tarpasmeninių ir sisteminių kompetencijų vystymui, kūrybinio mąstymo, idėjų generavimo ir inovacijų kūrimo skatinimui [49].

Projekto metu apmokomi 40 VU ir VGTU magistrantų bei 20 doktorantų ir kitų mokslininkų. Taip pat pagal naujai sukurtas programas praversti kursai 20 inovatyvių įmonių atstovų, įtraukiant verslininkus į mokymo procesą, skatinant universitetų, verslo įmonių ir viešųjų institucijų bendradarbiavimo tinklo kūrimąsi, naudojant realius, "lietuviškus" verslo situacijų pavyzdžius.

Antrenerystės gebėjimų ugdymo kursai suteiks teorinių ir praktinių žinių apie rinkodarą, finansų paiešką ir pritraukimą, naujų ir neseniai veikiančių įmonių valdymą bei moksliniais tyrimais ir eksperimentine plėtra grindžiamo verslo vystymą.

Šis projektas remiasi koncepcija, kad žinios turi būti įgyjamos ne vien tik paskaitų metu, bet ir betarpiškai bendraujant su patyrusiais verslininkais, dalyvaujant verslininko asmenybės ir charakterio ugdymo pratybose, analizuojant praktines situacijas, modeliuojant verslą, bei dirbant komandose. Taip projektas papildo ir praturtina aukštųjų mokyklų antrenerystės ir inovacijų vadybos studijų programas.

Projektas prisideda prie žiniomis grįsto verslo plėtros, naujų įmonių kūrimo (ypač prioritetinėse aukštųjų technologijų srityse), jų internacionalizavimo, naujų produktų sukūrimo ir komercionalizavimo, mokslo ir verslo ryšių stiprinimo.

Projektas taip pat sukuria aukštųjų mokyklų dėstymo pridėtinę vertę, kadangi pirmą kartą Lietuvoje bus sukurta antreprenerystės gebėjimų neformalaus mokymo metodika, parengta antreprenerystės kursų medžiaga, parašytos 4 situacijų analizės, kurios remiasi Lietuvoje veikiančių įmonių praktika, taip pat įdiegta nauja, Lietuvoje dar nepraktikuojama, mokymo forma – praktiniai seminarai įmonėse, pirmą kartą Lietuvoje parengta ir išleista mokomoji knyga „Antreprenerystės gebėjimų vystymas“.

Projekto metu bus sukurta „Verslumo laboratorija“, kurioje bus kaupiama ir teikiama projekto dalyviams mokslinė ir mokomoji-metodinė medžiaga. Projekto metu taip pat planuojama skleisti verslumo idėjas, naudojant įvairias viešinimo priemones (teikiama informacija žiniasklaidai, rengiami informaciniai renginiai), o projekto pabaigoje bus surengta baigiamoji konferencija „Antreprenerystė ir naujo verslo kūrimas: galimybės ir pavojai“. Konferencijos tikslas - apibendrinti projekto patirtį, pristatyti projekto rezultatus mokslo, verslo ir viešojo administravimo specialistams bei plačiajai visuomenei [48].

Europos Sąjungos struktūrinių fondų portale www.esparama.lt šis projektas laikomas sėkmingu todėl, kad projektas kuria praktinių mokymų sistemą, ugdo mokslininkų, tyrėjų, doktorantų ir magistrantūros studentų verslumo savybes, skatina juos imtis verslo, suteikia reikiamų žinių kaip pateikti rinkai verslo idėją, didina darbuotojų, dirbančių įmonėse šiose įmonėse, antreprenerinius gebėjimus. Projektas skatina tiesioginį bendradarbiavimą tarp verslo ir mokslo, naudojama tarptautinė patirtis verslumo mokymo ir skatinimo srityse.

Žinių visuomenės plėtroje šis projektas iš dalies atitinka žinių visuomenės elementą „žmogiškasis kapitalas“, nes šio projekto metu kuriama praktinių mokymų sistema, kuri ugdo mokslininkų, tyrėjų, doktorantų ir magistrantūros studentų verslumo savybes, suteikia reikiamų žinių, t.y. siekia vystyti žmogiškąjį kapitalą, gebantį plėtoti žinias ir įgūdžius.

Pagal 2.2. priemonę „Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių ugdymas“ 2007-05-04 dienai viso projektų yra 241. Vienas iš tokių projektų yra Lietuvos darbo biržos prie LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgyvendinamas projektas „Bedarbių ir asmenų, išpėtų apie

atleidimą, profesinio rengimo plėtra“. Šiam projektui įgyvendinti skirta 20 982 601,00 Lt ES struktūrinių fondų lėšų.

Projekto tikslas:

- Išplėsti darbo biržų teikiamas paslaugas, taikant bedarbių tikslinių grupių profesinį konsultavimą, orientuojant pasirinkti paklausia darbo rinkoje profesiją ir profesinį mokymą, suteikiantį galimybę įgyti darbdavių reikalavimus atitinkančią profesinę kvalifikaciją.
- Didinti darbo jėgos kompetenciją ir profesinį konkurencingumą, parengiant nekvalifikuotus, ilgalaikius bedarbius darbo rinkai bei vykdyti nedarbo prevenciją, perkvalifikuojant ar keliant dirbančiųjų, išpėtų apie atleidimą, profesinę kvalifikaciją.

Projekto veikla:

- Profesinis orientavimas ir konsultavimas: organizuojami projekto dalyvių profesinio kryptingumo įvertinimo, profesinio apsisprendimo ugdymo, motyvacijos pasirinkti profesinio mokymo programą didinimo užsiėmimai. Ieškančius darbo konsultuoja teritorinių darbo biržų specialistai ir Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos konsultantai, kurie padeda įvertinti kiekvieno projekto dalyvio individualius gebėjimus ir galimybes darbo rinkoje.
- Projekto dalyvių profesinis mokymas: projekto dalyviai mokomi pagal atnaujintas, Lietuvos darbo rinkoje paklausias mokymo programas. Mokymo paslaugų sutartys pasirašytos su 39 mokymo įstaigomis. Darbo ieškantys asmenys gali mokytis šių profesijų: apdailininko, mūrininko – tinkuotojo, gaterininko – medienos apdirbimo staklininko, staliaus – medienos apdirbimo staklininko, metalo suvirintojo ir pjaustytojo elektra bei dujomis, virėjo – konditerio, pardavėjo, pardavėjo – barmeno, viešbučio kambarinės, siuvėjo – operatoriaus, verslo organizatoriaus. Taip pat galima mokytis kompiuterinio raštingumo, buhalteriams suteikiama galimybė patobulinti turimą kvalifikaciją.
- Profesinio mokymo efektyvumo įvertinimas: atliekamas tyrimas, siekiant įvertinti profesinio mokymo, kaip aktyvios užimtumo politikos priemonės, socialinį ir ekonominį efektyvumą, remiantis asmenų, baigusių profesinį mokymą, ir juos įdarbinusių darbdavių apklausų duomenimis.

Projekto rezultatai:

- Profesinio orientavimo ir konsultavimo užsiėmimuose dalyvavo daugiau nei 5,8 tūkst. projekto dalyvių.
- Į profesinio mokymo programas buvo įtraukti 5032 projekto dalyviai. Jie mokomi pagal atnaujintas ir modifikuotas darbo rinkos profesinio mokymo programas, atlieka praktiką realioje darbo vietoje.
- Iki 2006 m. gruodžio 31 d. profesinį mokymą baigė 4521 asmuo, įsidarbino 3237 projekto dalyviai [3].

Europos Sąjungos struktūrinių fondų portale www.esparama.lt šis projektas laikomas sėkmingu todėl, kad projektas padeda spręsti užimtumo, nedarbo, skurdo ir socialinės atskirties problemas.

Šį projektą taip pat galima priskirti prie dalinai prisidedančio prie žinių visuomenės elemento „žmogiškasis kapitalas“ plėtojimo, nes jo metu siekiama didinti darbo jėgos kompetenciją ir profesinį konkurencingumą, parengiant nekvalifikuotus, ilgalaikius bedarbius darbo rinkai bei vykdyti nedarbo prevenciją, perkvalifikuojant ar keliant dirbančiųjų, išpėtų apie atleidimą, profesinę kvalifikaciją, t.y. plėtojamos kompetencijos sugebėti prisitaikyti prie greitai kintančių gyvenimo ir darbo sąlygų.

IŠVADOS

Žinių visuomenės kūrimas Lietuvoje dar naujas, besivystantis reiškinys. Siekiant plėtoti žinių visuomenę Lietuvoje, pradžioje yra svarbu akcentuoti bendriausias žinių visuomenės kūrimo prielaidas (priėjimas prie informacinių technologijų, mokymasis visą gyvenimą, mokslinių tyrimų plėtra ir kt.).

Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, atsirado galimybė pasinaudoti Europos Sąjungos struktūrinių fondų teikiama finansine parama. ES struktūrinių fondų parama teikiama pagal BPD, kurio pagrindinis tikslas yra žinių visuomenės plėtra, kuri paskatintų šalies ekonomikos augimą ir vystytų žinių pagrindu veikiančią ekonomiką.

Magistriniame darbe „Žinių visuomenė Lietuvoje ir Europos Sąjungos struktūrinių fondų įtaka jos plėtotei“ buvo suformuluotas pagrindinis tikslas – išnagrinėti kokią įtaką žinių visuomenei Lietuvoje daro Europos Sąjungos struktūriniai fondai.

Siekiant darbo tikslo buvo iškelti tokie uždaviniai:

- Aptarti žinių ir žinių visuomenės sampratą;
- Pateikti žinių visuomenės sampratą ir plėtrą Lietuvoje;
- Aptarti Europos Sąjungos struktūrinių fondų sudėtį bei šių fondų teikiamas galimybes;
- Išnagrinėti Bendrąjį programavimo dokumentą (BPD) žinių visuomenės kontekste;
- Apžvelgti kokie Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos Lietuvai rezultatai šiai dienai (kas liečia žinių visuomenės plėtros klausimus);
- Pateikti keletą Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos projektų pavyzdžių Lietuvos žinių visuomenės kontekste.

Pirmoje darbo dalyje buvo siekiama išsiaiškinti žinių ir žinių visuomenės terminų reikšmę. Buvo pastebėtos tokios tendencijos, kad žinios yra sukuriamos per informaciją ir apibrėžiamos ja, todėl terminai *žinios* ir *informacija* yra dažnai painiojami. Žiniomis pasitelkiama visa žmonijos patirtis, siekiant kurti informuotą ir išmintingą visuomenę. Žinių visuomenė apibūdinama duomenų ir faktų įprasminimu, „sužmoginimu“; gebėjimu pasinaudoti informacija išsilavinimo ir kultūros dėka; mokslo ir žinių siekimu; kultūriniu saugumu, leidžiančiu informaciją paversti žiniomis; investavimu į švietimą visiems; visą gyvenimą trunkančiu visos visuomenės lavinimusi.

Išanalizavus įvairius lietratūros šaltinius, savarankiškai buvo atrinkti kriterijai, žinių visuomenės elementai, pagal kuriuos ketvirtoje darbo dalyje buvo atlikta BPD analizė. Svarbiausi kriterijai padedantis plėtoti žinių visuomenę: žmogiškasis kapitalas; mokymasis visą gyvenimą; mokslinių tyrimų vystymas; užtikrinta galimybė gyventojams įgyti žinių; informacinės technologijos; efektyvus žinojimo sukūrimas, įsisavinimas, paskirstymas ir panaudojimas.

Antroje dalyje buvo aptarta žinių visuomenės plėtros realijos Lietuvoje. Galima teigti, kad Lietuvoje žinių visuomenė dar tik kuriasi. Mūsų šalyje dažnai žinių visuomenė tapatinama su informacine visuomene, nors tai visiškai skirtingi terminai. Lietuvoje dar nėra suvokimo apie žinių visuomenę ir jos svarbą.

Trečioje dalyje paaiškinama kas yra Europos Sąjungos struktūriniai fondai, kokios pagrindinės jų finansavimo sritys. Šioje darbo dalyje buvo siekiama supažindinti su Europos Sąjungos fondų teikiamomis galimybėmis.

Ketvirtojoje dalyje išnagrinėtas Bendrasis programavimo dokumentas (BPD) žinių visuomenės kontekste. Siekiant išsiaiškinti pagrindinį darbo tikslą, tai yra kokią įtaką žinių visuomenei daro Europos Sąjungos struktūriniai fondai, buvo išanalizuotos BPD priemonės. Pagal išskirtus žinių visuomenės elementus, buvo atrinktos BPD priemonės atitinkančios žinių visuomenės plėtrą. Remiantis tyrimo rezultatais, galima daryti išvadas, kad:

- BPD priemonėse randama žinių visuomenės plėtros užuomazgų, tačiau didžioji dalis BPD priemonių neprisideda prie žinių visuomenės plėtros;
- BPD priemonių pagalba yra vykdoma žinių visuomenės vystymo procesai, tačiau šių procesų vykdymas yra tik „paviršutiniškas“;
- BPD priemonių kokybiškas įgyvendinimas nėra stebimas ir kontroliuojamas.

Taigi, Lietuvoje Europos Sąjungos struktūrinių fondų įtaka žinių visuomenės vystymuisi yra labai maža. Tačiau taip yra todėl, kad Lietuvoje dar nėra suvokimo, kad reikalingas žinių visuomenės plėtojimas, kad tai yra reikalinga šiuolaikiniam ekonomikos vystymuisi ir augimui.

Penktoje darbo dalyje apžvelgiama reali Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama Lietuvoje, kokiems prioritetams skiriama didžiausias dėmesys. Didžiausia problema, kad Lietuvoje, skirstant struktūrinių fondų finansavimą, neatsižvelgiama į žinių visuomenės vystymą, tai yra ne į prioritetines sritis, kaip švietimas, inovacijos ar mokslas, bet labiau finansuojamos antrinės sritys, pavyzdžiui transporto infrastruktūra, aplinkos apsauga.

Taigi, Lietuvoje mažai investuojama į žinių visuomenės vystymą, o tai gali skaudžiai atsiliepti ateityje („protų nutekėjimas“ į užsienio šalis; mokslų, studijų, inovacijų, tyrimų srities regresas ir pan.).

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ IR NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Apie BPD [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <
http://www.esparama.lt/lt/bpd/apie_BPD >
2. Apie Europos socialinį fondą [interaktyvus] [žiūrėta 2007 sausio 20 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.phare.lt/lt/?p=projects&project_id=6&prjcat_id=20>
3. Bedarbių ir asmenų, įspėtų apie atleidimą, profesinio rengimo plėtra. Projektas [interaktyvus].
[žiūrėta 2007 kovo 5 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.esparama.lt/lt/bpd/igyvendinami_projektai/sekmingi_projektai/?id=7382>
4. Bendrasis programavimo dokumentas [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 sausio 15 d.]. Prieiga per
internetą: <
http://www.finmin.lt/finmin/selectpage.do?doclocator=%2Fweb%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2FE1A665AB47AAF272C2256F3A004D536C%3FopenDocument >
5. Blackwell encyclopedia of sociology / edited by George Ritzer. 2007.
6. BPD ataskaita [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 balandžio 30 d.]. Prieiga per internetą: <
http://www.smm.lt/es_parama/docs/renginiai/viesojo%20aptarimo%20programa_05%2003.pdf- >
7. BUTKEVIČIUS, A . Žinių visuomenės kūrimo finansiniai aspektai, 2003 m [interaktyvus].
[žiūrėta 2007 m. sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: <
http://internet.ktu.lt/lt/mokslas/konf03/konf_03/butkev.html >
8. C. Stephanidis, G. Salvendy, Toward an Information Society for All: An International R&D
Agenda, *International Journal of Human-Computer Interaction*, Vol. 10(2), 1998, pp. 107-134.
9. C. Stephanidis, G. Salvendy, Toward an Information Society for All: HCI challenges and R&D re-
commendations, *International Journal of Human-Computer Interaction*, Vol. 11(1), 1999, pp. 1-
28.

10. Dėl Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcijos patvirtinimo. 2005, Vilnius [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. sausio 27 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=257174>.
11. Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 – 2000 metų veiklos programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lrv.lt/buvusios_vyr/progr_priem/9_priemones.pdf>
12. Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos [interaktyvus], [žiūrėta 2007 m. sausio 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lrv.lt/strateginis/igal_strat.pdf>.
13. Dėl žinių visuomenės ir žinių ekonomikos plėtros Lietuvoje prioritetinių darbų. Rezoliucija. 2001 [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 sausio 10 d.]. prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=136137>.
14. E. Telesius, Skills of Information Technologies – to Everyone ECDL Program in Lithuania – Strategic Initiative of Computer Society, *The International Conference “Information Society”*, Vilnius, 1999, pp. 178-18
15. Ekonomika ir vadyba-2005 : tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga. - Kaunas, 2005. - 700, [1] p.
16. ERDF: European Regional Development Fund. [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/l60015.htm>>
17. ES Struktūriniai fondai ir žinių ekonomikos perspektyvos Lietuvoje. Finansų ministerija [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <[http://www.finmin.lt/notes_images/web/stotis_inf.nsf/0/6245787CD9806B20C1256D2E0030E55B/\\$File/ziniu%20ekonomika_Klaipeda.ppt](http://www.finmin.lt/notes_images/web/stotis_inf.nsf/0/6245787CD9806B20C1256D2E0030E55B/$File/ziniu%20ekonomika_Klaipeda.ppt)>
18. ES struktūriniai fondai LT – tikrieji valdžios prioritetai. Žinių ekonomikos forumas [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <www.lms.lt/skiltys/showfile.php?id=173>
19. European Social Fund Introducing the ESF [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 balandžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu.int/comm/employment_social/esf2000/introduction_en.html>.
20. Europos regioninės plėtros fondas ir jo teikiamos galimybės Lietuvai. [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.takas.lt/verslas/bk_straipsniai.php?st=view&msg_id=1182>.

21. Europos Sąjungos parama Lietuvos informacinei visuomenei 2006 [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 sausio 25 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.ivpk.lt/main.php?cat=65&gr=7> >
22. Europos Sąjungos struktūrinė parama [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.esparama.lt> >.
23. Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos panaudojimo priežiūros rodiklių tinkamumo įvertinimas. Priežiūros rodiklių ataskaita [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: < http://www.smm.lt/es_parama/docs/renginiai/Prieziuros%20rodikliu%20ataskaita.pdf >
24. Europos socialinis fondas [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: < http://www.ldb.lt/ldb_site/index.aspx/lt/europos_socialinis_fondas/?menu_id=275 >
25. Europos struktūriniai fondai [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: < http://www.utena-on.lt/esf/Kas_yra.htm >
26. FIFK [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.hipp.org.uk/programme/ffig.html> >.
27. Financial Times: Mastering Information Management. Edited by Marchand D. A., Davenport T. H., Dickson T.- GB, 2000.- 362 p.
28. Globalizacija: taikos kultūra, žinių visuomenė, tolerancija: monografija. – Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003. – 299 p.
29. GUDAUSKAS, Renaldas. Informatikon society technologies in the context of knowledge economy: issues for the e EUROPE mid-term review. Informacijos mokslai Nr. 28, 2004, p. 9-16.
30. GUDAUSKAS, Renaldas. Valstybės žinių ekonomikos politika: žinių vadyba ir antreprenerystė // Informacijos mokslai. 2004. T. 31. P. 18 – 33.
31. Informacijos mokslai [interaktyvus]. Vilnius: Vilniaus universiteto I-kla, , 2005 – [žiūrėta 2007 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.tzc.vu.lt/get.php?f.3201> >.
32. Informacinės technologijos Lietuvoje 2006. Vilnius: Statistikos departamentas, 2006.
33. Informacinės visuomenės kūrimo procesai [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: < www.ecdl.lt/failai/TCsusitikimas2006/InformacineVisuomene.ppt >
34. Informacinės visuomenės plėtra [interaktyvus]. [žiūrėti 2007 sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.ivpk.lt/main.php?cat=65&gr=0> >

35. Informacinės visuomenės plėtra pasaulyje [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.straupniai.lt/ziniu_visuomene/puslapis/11074>
36. Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės [interaktyvus]. Vilnius, 2005. [žiūrėta 2007 m. sausio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ivpk.lt/>>.
37. Integracijos žinios : Europos komiteto prie LRV [Lietuvos Respublikos Vyriausybės] informacinis leidinys. - Vilnius : Europos komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 1998-2004. p.7.
38. Kas yra struktūrinė parama? [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/lt/kas_yra_strukturine_parama>.
39. Knowledge Management: linchpin of change/Sylvia P Webb, 1997
40. Lietuvos mokslo politika Europos kontekste. Vilnius, 2002. P. 18-19.
41. Lietuvos Nacionalinėje Bendrojoje Strategijoje: Lietuvos 2007 – 2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvergencijos tikslui įgyvendinti. Projektas [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 sausio 25 d.]. Prieiga per internetą: <www.esparama.lt/.../veiksmu_programos/veiksmu_programu_projektai/files/NSRF-LT2.doc>
42. Lietuvos Respublikos veiklos ataskaita, 2006 [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lrv.lt/14_vyr_dok/LRV%20ataskaita%202006%20santrauka.htm>
43. Lietuvos statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt/lt/>>.
44. Managing Knowledge: Building Blocks for Success (1999).
45. MELNIKAS, Borisas. Žinių ekonomikos plėtojimas ES erdvėje: regioninė specializacija ir tarptautiniai klasterių tinklai. Ekonomika ir vadyba -2005: tarptautinės konferencijos pranešimo medžiaga, 2005, p. 119-121.
46. *Oficialusis leidinys L 213 , 13/08/1999 p. 0001 – 0004*[interaktyvus. [žiūrėti 2007 sausio 20 d.. Prieiga per internetą: <<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999R1783:LT:HTML>>
47. Pradinių klasių ir specialiojo ugdymo pedagogų kompetencijų taikyti IKT ir inovatyvius mokymo(si) metodus tobulinimas. Projektas [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/lt/bpd/igyvendinami_projektai/sekmingi_projektai/?id=7448>.

48. Saulėtekio verslumo mokykla [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.sunrisevalley.lt/index.php?content_id=129>
49. Saulėtekio verslumo mokykla. Projektas[interaktyvus]. [žiūrėta 2007 sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/lt/bpd/igyvendinami_projektai/sekmingi_projektai/?id=7428>.
50. Struktūriniai fondai ir kultūra [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.durys.org/sf/iniciatyvos/kas.htm> >.
51. Struktūrinių fondų atsiradimas [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.transp.lt/Default.aspx?Element=IManagerData&TopicID=104&DL=&UL=true>>.
52. VILKAS, Eduardas. Žinių visuomenė – burbulas ar ne burbulas? / Veidas [interaktyvus], 2002.07.25 - Nr. 30. - [žiūrėta 2006 m. lapkričio 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.veidas.lt/lt/leidinys.nrfull/3d3f017e8647f>>.
53. Visuotinis kompiuterinis raštingumas [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.emokykla.lt/lt.php/tyrimai/visuotinis_kompiuterinis_rastingumas/1131>
54. Žinių inžinerija [interaktyvus]. Vilnius, 2006 – [žiūrėta 2007 m. vasario 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.info.lt/intelektika/index.php?lng=lt&content=pages&page_id=57>
55. Žinių vadyba : Europos regionų patirtis ir problemos : [moksliniai straipsniai]. - Vilnius, 2005. P. 97-98.
56. Žinių vadyba : sėkmės komponentai / Gilbert Probst, Steffen Raub, Kai Romhardt. - Vilnius, 2006. - 350, [1] p.
57. Žinių vadyba: Europos regionų patirtis ir problemos. – Vilnius, 2005. - 240 p.
58. Žinių visuomenės kūrimas [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 vasario 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://distance.ktu.lt/livun/91203.html>>
59. Žinių visuomenės link [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu/abc/12lessons/index8_lt.htm >.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1

BPD PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO BŪKLĖ NUO BPD ĮGYVENDINIMO PRADŽIOS IKI 2007 04 30 d. pagal duomenų būklę SFMIS

		2004-2006 m. įsipareigojimai, (mln.Lt)***				Pasirašyta sutarčių ****				Įsivinta lėšų (mln. Lt)		
		Iš viso:	iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų	iš nacionalinių viešųjų lėšų	iš privačių lėšų	vnt.*	Sutarčių vertė (mln. Lt)*		ES lėšų dalis nuo įsipareigojimų ES dalies (%)	Deklaruotinos lėšos *****		
							viso:	iš jų ES lėšos		viso:*	iš jų ES lėšos*	ES lėšų dalis nuo ES įsipareigojimų (%)
		1=2+3+4	2	3	4	5	6	7	8=7/2	9	10	11=10/2
	Viso BPD:	4.167	3.091	1.069	7,8	3461	4.475	3.147	102%	1.615	1.150	37%
1. Prioritetas	Socialinės ir ekonominės infrastruktūros plėtra	1585,2	1198,3	386,9		666	1732,4	1233,4	103%	709,6	517,8	43%
2. Prioritetas	Žmoniškųjų išteklių plėtra	749,4	565,6	183,8		639	769,3	573,5	101%	156,4	116,3	21%
3. Prioritetas	Gamybos sektoriaus plėtra	1038,1	768,0	270,1	0,000	254	1205,7	804,3	105%	331,5	229,8	30%
4. Prioritetas	Kaimo plėtra ir žuvininkystė	670,8	466,2	196,8	7,8	1771	644,4	443,3	95%	381,7	259,7	56%
5. Prioritetas	Techninė pagalba	123,6	92,7	30,9		131	123,5	92,5	100%	35,4	26,5	29%

* Lentelės 4,5,6,8,9,11,12 skiltis Finansų ministerija pildo iš SFMIS.Pateiktų duomenų operatyvų įvedimą į SFMIS ir šių duomenų teisingumą užtikrina tarpinės institucijos.

*¹ Projekto vertė su privačiomis lėšomis

**[skaitant BPD 1.5. priemonės dalį už kurios administravimą yra atsakinga ši institucija

*** Galima paklaida dėl apvalinimo (+/-) 0,001 tikslumu

**** Atsižvelgiant į leistas viršyti maksimalias lėšų sumas, dėl kurių asiganavimų valdytojai turi teisę prisiimti įsipareigojimus, sudarydami sutartis dėl projektų, todėl pasirašytų sutarčių vertė viršija BPD numatytas kai kurioms priemonėms lėšas.

Priedas Nr. 2

BPD PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO BŪKLĖ NUO BPD ĮGYVENDINIMO PRADŽIOS IKI 2007 04 30 d. pagal duomenų būklę SFMIS

		2004-2006 m. įsipareigojimai, (mln.Lt)***				Pasirašyta sutarčių ****				Įsisavinta lėšų (mln. Lt)		
		Iš viso:	iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų	iš nacionalinių viešųjų lėšų	iš privačių lėšų	vnt.*	Sutarčių vertė (mln. Lt)*		ES lėšų dalis nuo įsipareigoji mų ES dalis (%)	Deklaruotinos lėšos *****		
							viso:	iš jų ES lėšos		viso:*	iš jų ES lėšos*	ES lėšų dalis nuo ES įsipareigo jimų (%)
1=2+3+4	2	3	4	5	6	7	8=7/2	9	10	11=10/2		
	Viso BPD:	4.167	3.091	1.069	7,8	3461	4.475	3.147	102%	1.615	1.150	37%
1. Prioritetas	Socialinės ir ekonominės infrastruktūros plėtra	1585,2	1198,3	386,9		666	1732,4	1233,4	103%	709,6	517,8	43%
1.1	Transporto infrastruktūros prieinamumo ir paslaugų kokybės gerinimas	655,4	491,5	163,8		80	733,1	499,6	102%	410,6	296,8	60%
1.2	Energijos teikimo stabilumo, prieinamumo ir didesnio energetikos efektyvumo užtikrinimas	283,9	207,3	76,7		126	309,7	216,7	105%	109,2	75,5	36%
1.3	Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija	113,3	85,0	28,3		101	132,6	89,7	106%	32,3	23,7	28%
1.4	Sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimas ir modernizavimas	148,1	118,4	29,6		122	152,4	122,0	103%	60,8	48,6	41%
1.5	Darbo rinkos bei socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra	130,7	100,7	30,1		101	134,7	103,2	103%	16,7	13,3	13%
1.5	Švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų institucijų infrastruktūros plėtra	253,8	195,4	58,4		136	269,8	202,3	104%	80,0	60,0	31%
2. Prioritetas	Žmoniškųjų išteklių plėtra	749,4	565,6	183,8		639	769,3	573,5	101%	156,4	116,3	21%
2.1	Užimtumo gebėjimų ugdymas	121,2	90,9	30,3		5	121,2	90,9	100%	39,4	29,4	32%
2.2	Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių ugdymas	225,7	169,3	56,3		242	236,7	171,3	101%	37,0	26,5	16%

2.3	Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija	70,7	56,6	14,1		97	70,9	56,5	100%	14,3	11,3	20%
2.4	Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas	211,2	158,4	52,8		192	214,1	160,1	101%	44,7	33,5	21%
2.5	Žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje	120,7	90,5	30,2		103	126,4	94,7	105%	20,9	15,7	17%
3. Prioritetas	Gamybos sektoriaus plėtra	1038,1	768,0	270,1	0,00 0	254	1205,7	804,3	105%	331,5	229,8	30%
3.1	Tiesioginė parama verslui	385,0	282,6	102,4		112	413,2	280,4	99%	216,7	149,0	53%
3.2	Verslo aplinkos gerinimas	137,3	103,0	34,3		55	181,6	108,1	105%	30,0	20,6	20%
3.3	Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra	217,7	158,9	58,8		42	238,6	166,8	105%	61,4	43,5	27%
3.4	Viešoji turizmo infrastruktūra ir paslaugos	298,1	223,5	74,6		45	372,4	249,0	111%	23,4	16,8	8%
4. Prioritetas	Kaimo plėtra ir žuvininkystė	670,8	466,2	196,8	7,8	1771	644,4	443,3	95%	381,7	259,7	56%
4.1	Investicijos į žemės ūkio valdas	293,5	198,3	95,2		599	286,5	189,5	96%	195,0	128,9	65%
4.2	Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas	55,8	41,9	14,0		677	55,9	41,9	100%	54,5	40,9	98%
4.3	Žemės ūkio produktų perdirbimo ir rinkodaros gerinimas	94,1	69,4	24,7		36	93,7	69,1	100%	30,0	22,1	32%
4.4	Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas	129,2	91,8	37,3		139	141,1	95,9	104%	56,2	36,3	40%
4.5	Miškų ūkis	19,2	14,1	5,1		72	18,7	13,5	96%	10,9	7,9	56%
4.6	Leader + pobūdžio priemonė	8,8	6,6	2,2		124	8,9	6,6	101%	0,8	0,6	9%
4.7	Mokymas	3,0	2,3	0,8		48	3,3	2,5	111%	0,7	0,6	24%
4.8	Veikla, susijusi su žvejybos laivynu	39,5	29,6	9,8	0,1	21	22,0	16,4	55%	21,8	16,3	55%
4.9	Vandens išteklių apsauga ir plėtra, žuvininkystė, žvejybos uosto įrengimai, žuvų perdirbimas, rinkodara ir žvejyba vidaus vandenyse	25,9	11,0	7,2	7,7	7	12,9	6,8	62%	10,9	5,5	50%
4.10	Kita veikla (susijusi su žuvininkyste)	1,8	1,3	0,4		48	1,5	1,1	84%	1,0	0,7	55%
5. Prioritetas	Techninė pagalba	123,6	92,7	30,9		131	123,5	92,5	100%	35,4	26,5	29%

5.1	Paramos programos parengimui, valdymui, priežiūrai ir kontrolei (ERPF)	66,5	49,9	16,6		44	66	49	99%	22,4	16,8	34%
5.2	Programos viešinimas ir vertinimas (ESF)	57,1	42,8	14,3		87	57	43	101%	13,0	9,7	23%

* Lentelės 4,5,6,8,9,11,12 skiltis Finansų ministerija pildo iš SFMIS. Pateiktų duomenų operatyvų įvedimą į SFMIS ir šių duomenų teisingumą užtikrina tarpinės institucijos.

* ¹ Projekto vertė su privačiomis lėšomis

** Įskaitant BPD 1.5. priemonės dalį už kurios administravimą yra atsakinga ši institucija

*** Galima paklaida dėl apvalinimo (+/-) 0,001 tikslumu

**** Atsižvelgiant į leistas viršyti maksimalias lėšų sumas, dėl kurių asiganavimų valdytojai turi teisę prisiimti įsipareigojimus, sudarydami sutartis dėl projektų, todėl pasirašytų sutarčių vertė viršija BPD numatytas kai kurioms priemonėms lėšas.

Priedas Nr. 3

BPD PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO BŪKLĖ NUO BPD ĮGYVENDINIMO PRADŽIOS IKI 2007 04 30 d. pagal duomenų būklę SFMIS *

Prioritetas	Priemonė (-s) kodas	Atsakinga institucija	Priemonė (-s) pavadinimas	Fondai	2004-2006 m. BPD įsipareigojimai ³				Pasirašyta sutarčių iš viso ^{4,5}				Įsisavinta lėšų (mln. Lt)		
					Iš viso: 4=5+6+7	iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų	iš nacionalinių viešųjų lėšų	iš privačių lėšų	vnt. ¹	Sutarčių vertė (mln. Lt) ¹		ES lėšų dalis nuo įsipareigojimų ES dalies (%) ^{11=10/5}	Deklaruotinos lėšos ⁵		
										viso:	iš jų ES lėšos		viso: ¹	iš jų ES lėšos ¹	ES lėšų dalis nuo ES įsipareigojimų (%)
		1	2	3	4=5+6+7	5	6	7	8	9	10	^{11=10/5}	15	16	17=16/6
			Iš viso BPD:		4167,2	3090,9	1068,5	7,8	3461	5.360,8	3.147,1	102%	1.615	1.150	37%
1.	1.3	Aplinkos ministerija	Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija	ERPF	113,317	84,988	28,329		101	132,6	89,7	106%	32,3	23,7	28%
		Finansų ministerija	2 BPD priemonės	ERPF	123,6	92,7	30,9		131	123,5	92,5	100%	35,4	26,5	29%
5.	5.1		Parama programos parengimui, valdymui, priežiūrai ir kontrolei	ERPF	66,5	49,9	16,6		44	66,0	49,5	99%	22,4	16,8	34%
5.	5.2		Programos viešinimas ir vertinimas	ESF	57,1	42,8	14,3		87	57,5	43,1	101%	13,0	9,7	23%

		Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	4 BPD priemonės ²		548,360	417,420	130,939		445	1449,0	421,9	101%	107,4	80,4	19%
1.	1.5.		Darbo rinkos bei socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra	ERPF	130,7	100,7	30,1		101	134,7	103,2	103%	16,7	13,3	13%
2.	2.1.		Įsidarbinimo gebėjimų ugdymas	ESF	121,2	90,9	30,3		5	121,2	90,9	100%	39,4	29,4	32%
2.	2.2.		Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių ugdymas	ESF	225,7	169,3	56,4		242	236,7	171,3	101%	37,0	26,5	16%
2.	2.3.		Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija	ESF	70,7	56,6	14,1		97	70,9	56,5	100%	14,3	11,3	20,0%
1.	1.1.	Susisiekimo ministerija	Transporto infrastruktūros prieinamumo ir paslaugų kokybės gerinimas	ERPF	655,4	491,5	163,8		80	733,1	499,6	102%	410,6	296,8	60%
1.	1.4.	Sveikatos apsaugos ministerija	Sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimas ir modernizavimas	ERPF	148,1	118,4	29,6		122	152,4	122,0	103%	60,8	48,6	41%
		Švietimo ir mokslo ministerija	3 BPD priemonės ²	-	585,6	444,3	141,3		431	610,3	457,0	103%	145,6	109,1	25%
1.	1.5.		Švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų institucijų infrastruktūros plėtra	ERPF	253,8	195,4	58,4		136	269,8	202,3	104%	80,0	60,0	31%
2.	2.4.		Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas	ESF	211,2	158,4	52,8		192	214,1	160,1	101%	44,7	33,5	21%
2.	2.5.		Žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje	ESF	120,7	90,5	30,2		103	126,4	94,7	105%	20,9	15,7	17%
		Ūkio ministerija	4 BPD priemonės		1104,4	816,3	288,0		338	1276,9	854,2	105%	379,3	261,8	32%
1.	1.2.		Energijos teikimo stabilumo, prieinamumo ir didesnio energetikos efektyvumo užtikrinimas	ERPF	283,93	207,27	76,66		126	309,7	216,7	105%	109,2	75,5	36%
3.	3.1.		Tiesioginė parama verslui	ERPF	384,99	282,61	102,38		112	413,2	280,4	99%	216,7	149,0	53%
3.	3.2.		Verslo aplinkos gerinimas	ERPF	137,32	102,99	34,33		55	181,6	108,1	105%	30,0	20,6	20%
3.	3.4.		Viešoji turizmo infrastruktūra ir paslaugos	ERPF	298,11	223,48	74,63		45	372,4	249,0	111%	23,4	16,8	8%
		Žemės ūkio ministerija	7 BPD priemonės		603,6	424,3	179,3		1695	608,0	419,0	99%	348,1	237,2	56%
4.	4.1.		Investicijos į žemės ūkio valdas	EŽŪO GF	293,5	198,3	95,2		599	286,5	189,5	96%	195,0	128,9	65%

4.	4.2.		Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas	EŽŪO GF	55,8	41,9	14,0		677	55,9	41,9	100 %	54,5	40,9	98%
4.	4.3.		Žemės ūkio produktų perdirbimo ir rinkodaros gerinimas	EŽŪO GF	94,1	69,4	24,7		36	93,7	69,1	100 %	30,0	22,1	32%
4.	4.4.		Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas	EŽŪO GF	129,2	91,8	37,3		139	141,1	95,9	104 %	56,2	36,3	40%
4.	4.5.		Miškų ūkis	EŽŪO GF	19,2	14,1	5,1		72	18,7	13,5	96 %	10,9	7,9	56%
4.	4.6.		Leader + pobūdžio priemonė	EŽŪO GF	8,8	6,6	2,2		124	8,9	6,6	101 %	0,8	0,6	9%
4.	4.7.		Mokymas	EŽŪO GF	3,0	2,3	0,8		48	3,3	2,5	111 %	0,7	0,6	24%
		Žuvininkystės departamentas prie ŽŪM	3 BPD priemonės		67,2	41,8	17,5	7,8	76	36,386	24,299	58%	33,6	22,5	54%
4.	4.8.		Veikla, susijusi su žvejybos laivynu	ŽŪFP	39,5	29,6	9,8	0,1	21	22,0	16,4	55%	21,8	16,3	55%
4.	4.9.		Vandens išteklių apsauga ir plėtra, žuvininkystė, žvejybos uosto įrengimai, žuvų perdirbimas, rinkodara ir žvejyba vidaus vandenyse	ŽŪFP	25,9	11,0	7,2	7,7	7	12,9	6,8	62%	10,9	5,5	50%
4.	4.10		Kita veikla (susijusi su žuvininkyste)	ŽŪFP	1,8	1,3	0,4		48	1,5	1,1	84%	1,0	0,7	55%
3.	3.3.	Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LRV	Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra	ERPF	217,7	158,9	58,8		42	238,6	166,8	105 %	61,4	43,5	27%

* Duomenys gauti prisijungus prie SFMIS š.m. balandžio d. Vykdam LR Vyriausybės 2007 m. vasario 13 d. pasitarimo sprendimo 3.1 p. nuostatas, faktiniai BPD įgyvendinimo duomenys apie pasirašytas sutartis ir įsisavintas yra talpinami ES struktūrinės paramos interneto svetainėje pagal informacinėje sistemoje SFMIS įregistruotą statistinę informaciją.

¹ Lentelės 8,9,10,15,16 stulpeliuose pateiktus duomenis Finansų ministerija pildo iš SFMIS. Pateiktų duomenų operatyvų įvedimą į SFMIS ir šių duomenų teisingumą užtikrina tarpinės institucijos.

² Įskaitant BPD 1.5. priemonės dalį už kurios administravimą yra atsakinga ši institucija.

³ Galima paklaida dėl apvalinimo (+/-) 0,001 tikslumu.

⁴ Atsižvelgiant į leistas viršyti maksimalias lėšų sumas, dėl kurių asiganavimų valdytojai turi teisę prisiimti įsipareigojimus, sudarydami sutartis dėl projektų, todėl pasirašytų sutarčių vertė viršija BPD numatytas kai kurioms priemonėms lėšas.

⁵ Galimi duomenų tikslinimo atvejai.

⁶ Lėšos išmokėtos rangovams (paslaugų teikėjams ar prekių tiekėjams), struktūrinių fondų atveju dar vadinama- pripažinta deklaruotinomis EK lėšų suma).

SUMMARY

Justina Rimkutė

„Knowledge society in Lithuania and the influence of European Union (EU) structural funds on its evolution“

The master thesis „Knowledge society in Lithuania and the influence of European Union (EU) structural funds on its evolution“ discloses what influence of the European Union structural funds is on Lithuanian knowledge societies evolution. This theme is topical because Lithuania is a member of the European Union and it must take an action in the knowledge society creation process. Lithuania must get together with the other countries of European Union.

The object of master thesis – the influence of European Union structural funds on knowledge society in Lithuania. The purpose of the thesis is to analyze what influence of European Union structural funds is on Lithuanians knowledge society development. The main goals of the thesis are the following:

- To define the terms of knowledge and knowledge society;
- To survey knowledge society evolution and conception in Lithuania;
- To analyze the Single Programming Document (SPD) in the context of knowledge society;
- By this SPD research to analyze the development of knowledge society in Lithuania;
- To dispute some Lithuanian projects which influence on the evolution of knowledge society.

We used the method of documents study. By this analysis we single out the following elements of knowledge society: human capital; the Lifelong Learning; the development of Scientific Research and Innovations; information technologies; the opportunity to gain knowledge; the effective creation, assimilation, distribution and use of knowing.

By these elements of knowledge society we have selected some SPD tools which match with knowledge society development. By the research of SPD we infer:

- There are some knowledge society development attributes in the SPD tools, but the main part of them still do not promote knowledge society development;
- The processes of knowledge society development are superficial in SPD;
- The qualitative realization of SPD tools is not controllable and observed.

After this research we have drawn a conclusion that the knowledge society in Lithuania is new and progresing phenomenon.

There are no conditions in Lithuania for the knowledge society evolution. After the research we have made a conclusion that the influence of the European Union structural funds on Lithuanian knowledge society development is very small. There are few tools in SPD which can help to develop the knowledge society. But the realization of these tools are only quantitative, not qualitative. The only fields that are funded by SPD are various seminars and trainings, the purchase of information technologies and etc.